

A 1038 / xk.

Regi ryomta trányok, Matice Slov. Martini:
/316.ig.1/

Francia mra hie hu a braham

Jan 22

KSF 1013

24. IV. 1958

SE 2360

1442/58

Quid est Catechesis?

Est brevis ac perspicua institutio rudiorum in fundamento religionis fidei, & vite Christiana, e scriptis Prophetis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?

Ex verbo Dei, sacris scripturis comprehenso.

Quid est sacra scriptura?

Sacra scriptura est verbum Dei, a Prophetis, Evangelistis & Apostolis, immediato Spiritu S. afflatu per scriptum, ut ex illo de veri Dei agnitione & cultu, ad vitam aeternam erudiamur.

Unde constat sacram scripturam esse indubitato verbum Dei?

E variis argumentis: Inde praecipue quod 1. admirandos & plane divinos effectus (ut puta fidem, invocationem, consolationem, &c.) in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quod Spiritus sanctus certitudinem eiusdem interiori obestatione in cordibus fidelium obfirmat.

A 2

* Quot

2

Regi nyomta tveányok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.v/

Is Facia mra hie ba a holinea

Jan 172

KSF 1013
24. IV. 1958

SE 2360 1442/58

Quid est Catechesis?

Et brevis ac perspicua institutio
rudiorum in fundamento religionis fi-
dei, & vite Christiana, e scriptis
Propheticis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?

Ex verbo Dei, sacris scripturis comprea-
hensio.

Quid est sacra scriptura?

Sacra scriptura est verbum Dei, a Pro-
phetis, Evangelistis & Apostolis, immedia-
to Spiritus S. afflatu per scriptum, ut ex illo
de veri Dei agnitione & cultu, ad vitam a-
ternam erudiamur.

Unde constat sacram scripturam esse ina-
dubitato verbum Dei?

E variis argumentis: Inde praecipue quod
1. admirandos & plane divinos effectus (ut
puta fidem, invocationem, consolationem, &c.)
in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quod Spiritus sanctus certitudinem e-
iusdem interiori obestatione in cordibus fi-
delium obfignat.

A 2 * Quot

* Quot sunt capita doctrinae Christianae, quae in sacra scriptura continentur?

Capita doctrinae Christianae praecipua sunt quinque:

1. Decalogus (seu decem Praecepta.)
2. Symbolum Apostolicum.
3. Oratio Dominica.
4. Sacramentum Baptismi.
5. Sacramentum Coenae Domini.

* Quis singulorum horum capitum in genere usus est?

Ut agnoscamus 1. qui & quales nos simus, & quomodo nobis cum Deo Domino nostro conveniat. 2. Qui & qualis Deus Dominus noster sit, & qua ratione cum ipso reconciliari ac uniri queamus.

DE DECALOGO.

Quid est Decalogus, seu Decem Praecepta?

Et leges divinae (in primae creatione hominum mentibus inditae) solemnes repe-

repetitio & declaratio, ab ipso Deo in monte Sinai tabulis lapideis inscripta, & à Mose promulgata: tradens rationem pie, iuste & sobrie vivendi, omnibus hominibus.

Quomodo distinguitur Decalogus?

Bipartitò, in tabulas duas.

Prima est: Quae de cultu & dilectione Dei immediate praecipit.

Secunda est: Quae agit de dilectione Proximi.

Quae est summa tabulae primae?

Ut diligamus Deum ex toto corde: ex tota anima, & ex totis viribus, Matth. 22. 37.

Quot praecipit continet prima tabula?

Tria priora.

Quae est summa tabulae secundae?

Ut diligamus proximum nostrum, sicut nos ipsos, Matth. 22. 39. Et omnia quaecumque voluerimus, ut faciant nobis homines, eadem & nos faciamus ipsis, Matth. 7. 12.

Quinam sunt proximi nostri?

Omnes omnino homines, qui consilio, ope & subsidio nostro indigent (sive sint amici sive inimici, sive noti sive ignoti, sive vicini

REGI NYORTA TVÉNYOK, Matice Slov. Martini:
/316.ig.v/

sive peregrini, sive pauperes sive divites,
sive quicumq; alii.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Non habebis Deos alienos coram me.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere, diligere, & illi soli confidere.

Quid intelligis per Deos alienos?

Omne id, quod homines loco Dei fingunt, eiq; propria, attributa, opera & cultum veri Dei prophanè attribuunt: ut puta.

1. Idola gentium.
2. Imagines & sculptilia, ad cultum profantia.
3. Sancti demortui, quatenus invocantur.
4. Bona Animi, corporis & fortune, ad eaq; quevis, in quibus homines confidere & gloriari solent.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quancunq; idololatriam, imaginum cultum, superstitionem, sanctorum aut aliarum creaturarum invocationem sectemur.

aut

aut quocunq; modo fiduciam in eisdem collocemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut unum solum verum Deum habeamus, ipsum juxta verbum patet factum agnoscamus, super omnia timeamus, toto corde diligamus, ipsi soli confideamus, ei vera humilitate ac patientia nos subjiciamus, omniaq; bona, ab eo solo expectemus.

Quid sit, quòd e iam in reliquis præceptis

à D. Luthero præmittuntur: debemus Deum timere & diligere?

Ut monstratur fons à quo omnia opera in Decalogo præcepta, promanare debent, qui est timor & dilectio Dei. (Nisi enim è filiali timore & vera Dei dilectione proficiantur, hypocritica sunt, nec Deo placere possunt.)

Sed quid & hoc fit, quòd non omnia verba Decalogi totidem verbis recites, qui t Deus ipse tabulis lapideis inscripsit, & Moses etiam ad mandatum Domini promulgavit?

Id quidem usque adeò necesse non est.

Quia 1. quadam in Decalogo continentur, qua non omnes homines in genere & ab-

A 4

solutus

Regi ny omia tványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.1/

Solutè obligant sed pertinent tantùm ad Ju-
daos & politiam Mosaicam.

Quia 2 sensu quadã sunt eadem, ideò, hæc
ipsa præcise verbotenus recitare, opus non est.

Quænam sunt ista?

In primo præcepto sunt hæc verba:

1. Ego sum Dominus Deus tuus, qui e-
duxi te, de terra Egypti, de domo servitu-
tu. Exod. 20. 2.

2. Non facies tibi sculptile, neq; ullam
similitudinem eorum, qua sunt in cælo desu-
per, & qua in terra deorsum, nec eorum, qua
sunt in aquis sub terrâ. Non adorabis neq;
coles ea. Exod. 20. 4. 5.

Cur verò ista omittuntur?

1. Quia eductio ex Egypto fuit corpo-
rale beneficium solos Judæos concernens, in-
tag; Christianos propriè nil attinet.

2. Quia præceptum de non adorandis &
colendis sculptilibus, in genere continetur in
his verbis: Non habebis Deos alienos co-
ram me.

An non verò præceptum illud de Sculpti-
libus, peculiare præceptum est, & in
ordine secundum?

Quod.

Quodnam primum, quodve secundum
vel tertium præceptum sit neq; Deus neq;
Moyse expressit; Decem duntaxat esse sci-
m.

Quid ergo statuis de hoc ipso de scul-
ptilibus præcepto?

Appendix siç explicatio est primi præ-
cepti eju; q; speciale exemplum continet.
Illud velim mihi probes?

Dij alieni, (sive propriè sive impropriè
dicti) in primo præcepto in genere prohiben-
tur. Sculptilia & imagines ad cultum facta
& usurpata, sunt (scriptura teste) Dij alie-
ni. Ergo & in primo præcepto prohibentur.
Annon verò salvâ conscientia iisdem ver-
bis, quibus in Decalogo existant, inte-
gra præcepta recitari possent?

Possent sanè: sed in toto novo Testamento
nunquam iterum repetuntur. Apostolos igitur nos
merito imitamur.

Anne imagines & sculptilia, salvâ consci-
entiâ tolerari possunt?

Si profans ad cultum, venerationem &
superstitionem, sunt abolenda: sin minus, &
sunt in turpitudinis vel levitatis habent, to-
lera-

A 55

lera-

Regi IV ometa tvényok, Matice Slov. Martia:
/316.ig.j/

litari possunt. 1. commonefactionis. 2. adificationis. 3. historia. 4. memoria. 5. ornatus gratia.

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne per nomen ejus imprece- mur; maledicamus, juremus, incantemus, mentiamur, aut dolis fallamus; sed in omnibus vitæ necessitatibus illud invocemus, & cum gratiarum actione laudemus.

Quid significat nomen Dei?

1. Ipsum Deum, Exod. 17. v. 4.
2. Attributa Dei, Exod. 3. v. 3.
3. Voluntatem sive mandatum Dei.

Deut. 18. 19.

4. Omne illud, quod de Deo in scripturis revelatum est, in ejusq; notitiam, aut unam gloriam, celebrationem & professionem ver- gito.

Quid!

Quid significat nomen Domini assumere in vanum?

Significat vel temere, frustra & leviter, vel falso & contumeliose, nomen Dei usurpare.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quocunq; modo per nomen Dei imprece- mur, maledicamus, pejeremus, incantemus, mentiamur aut dolis fallamus.

An non licitum igitur est jurare?

Omnino: & quidem si id i. gloria Dei requirat.

2. Proximi salus exigat.

3. Magistratus mandet.

4. Officij & vocationis necessitas effla- gitet, in fidei confirmationem & veritatis restitutionem. Tum enim quilibet Christia- nus salvâ conscientia jurare potest & debet.

Quomodo id probas?

Probo 1. Quis legitimum jus jurandum verbo Dei sancitum, Deut. 13. & 10. 20.

2. A sanctis in V. T. Abrahamo, Moysè, Davide, &c. est usurpatum.

3. A Christo & Apostolis in N. T. adhi- bitum.

AG

Et

Regi NYomta tvényok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.j/

Et deniq; 4, ut controversiarum finis fiti ad confirmationem fidei & veritatis in Ecclesia & Reipublica utilitatem constitutum est. Heb. 6. 16.

Quid verò in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut nomine Dei religiosè, piè & honorificè in omni sermone nostro utamur, illud in omnib; necessitatibus invocemus, adoremus, & cum gratiarum actione laudemus & glorificemus.

Quæ est specialis comminatio & poena transgressorum hujus præcepti?

Non habebit Dominus in fontem illum, qui assumpserit nomen eius in vanum, Exod. 20. 7. Deut. 5. 11.

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne divinos ejus sermones & verbum contempnamus: sed ut

san-

sanctum reputemus, libenter audiamus & discamus.

Qui sit, quod nec hujus præcepti verba omnia recites juxta syllabas, quæ Exod. 20. 8. continentur?

Quia plerq; Judaicam tantum Sabbathi sanctificationem concernunt: ideoq; ceremonialia & typica sunt, quæ solos Judæos, non etiam Christianos in N. T. obstringunt.

Quid significat Sabbathum.

Sabbatum significat idem, quod cellatio seu quies à labore (sic dictum, quia septimus erat septimana dies, quo Dominus postquam sex diebus creavit cælum & terram, quievit. Gen. 2. 3.)

Ergone præcisè septimus dies Sabbatho destinandus?

Liberum est Christianis, hunc vel illum diem, exercitio huic divino destinare. Quia tamen, ut à Judaicâ se synagogâ separarent Apostoli & Apostolici viri, diem Dominicam religiosâ solennitate habendam sanxerunt, & omnem gloriam Sabbathi Judaici in eam transferre decreverunt; merito nos eandem etiam celebramus. A7/ Quid

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Vertin: / 316. ig. j/

Handwritten text in the gutter: TERTIUM PRÆCEPTUM

Quare hoc?

Quia Dominus noster Jesus Christus hac ipsa die a mortuis resurrexit & resurrectione sua spirituale sabbatum inchoavit.

Annon verò præter diem Dominicū licitum est celebrare & alios dies festos anniversarios, utpote Salvatoris, Apostolorum, & aliorum Sanctorum?

Licitum utiq; pro libertate Christiana, si modo absit superstitio & opinio cultus.

Cur igitur dies festi Salvatoris (utputa, de nativitate Christi, ei circumcisione, resurrectione, ascensione in cælos, & missione Spiritus sancti, &c.) solenniter celebrantur?

Ut 1. Ordine discatur historia.

Ut 2. Sigillatim summa beneficia, hinc ipsis nobis parta, perpendantur.

Ut 3. speciatim pro beneficiis his debitas Deo gratias agamus, & eadem in Dei gloriam & nostram salutem utamur.

Cur Apostolorum & aliorum Sanctorum festa celebrantur?

1. Propter ordinem decentem in Ecclesiâ observandum.

x Pro

2. Propter memoriam annuam historiae & preciorum beneficiorum Dei, per sanctos Ecclesiæ Christi præstitorum; qua grata mente Christianos recollere desit.

3. Propter imitationem, ut sanctorum vitam, fidem, confessionem, constantiam, patientiam & alias virtutes, pie imitemur.

Quid significat, Sabbathum sanctificare?

Significat in genere sacro ac divino cultui sabbatum destinare ac sancta in eodem opera peragere.

Quid ergo in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut verbum Dei sanctum reputemus, illud ipsum in cæribus divinis libenter audiamus, meditemur & discamus: sacro sanctis sacramentis utamur; precum item, gratiarum actionis, aliq; pietatis & charitatis Christianæ exercitia, quibus recte & verè Sabbathum sanctificatur, pergamus.

Quid verò in eodem prohibetur?

Ne conciones & verbum divinum contemnamus, sacramenta negligamus; opera servilia aliq; impia ludæica ac profana

(quæ

Regi rymata tványok, Matice Slov. Martir: / 316. ig. j.

СВЯТАГО ПИРА ДОМИНИКА

(quibus sabbathum turpiter profanatur) tractemus.

Quæ est specialis cominatio & pœna hujus præcepti?

Quicumq; profanaverit sabbathum, morte morietur. Exod. 31. 14. & 35. 2.

Quot verò præcepta continet secunda Decalogi tabula?

Septem posteriora: nimirum IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne parentes & Dominos nostros Contemnamus, neq; ad iram provocemus: sed honore eos afficiamus, illis serviamus, morem geramus, amore eos prosequamur, & magnificiamus.

Qui

Qui fit, quod nec hujus præcepti verba singula recites, sicut à Mose sunt promulgata? Exod. 20. 12.

Quia verba illa: Super terram quam Jehovah Deus tuus dabit tibi: respiciunt promissionem terra Canaan, & hætenus solos Judæos concernunt. Quo fine nec ab Apostolo Paulo enumerata sunt, Eph. 6. 3.

Ecquos intelligis hic nomine Parentum?

Per parentes intelliguntur omnes superiores, quos Deus regendis & defendendis aliis præfecit: Quales sunt:

1. Parentes nostri naturales.
2. Tutores & curatores pupillarum.
3. Ecclesie ministri & Pastores.
4. Professores & Præceptores.
5. Magistratus politici, eorumq; officiales.
6. Patres familias.
7. Majores & seniores.

Quos intelligis nomine liberorum?

Omnes inferiores, quos regendos, ac defendendos Deus aliis subjecit: Quales sunt?

1. Liberi.
2. Pupilli.
3. Au.

Regi Nyomta tványok, Matrica Slov. Martin: /316. ig. j/

3. *Auditores verbi divini.*
4. *Discipuli.*
5. *Subditi.*
6. *Servi & domestici.*
7. *Juniores.*

Quid ergo parentibus & superioribus quibus vis in hoc præcepto præcipitur?

Ut paterna cura, amore & affectu, inferiores quosvis prosequantur, illos alant, defendant, in Domino fideliter instituunt, & inculpato fidei ac vite exemplo praluceant.

Quid liberis & inferioribus quibus vis præcipitur?

Ut parentes & dominos superiores quosvis debito honore reverenter afficiant, illis cum timore & simplicitate inserviant, morem gerant: eos non contemnant, ad iram non commoveant, sed amore prosequantur & magnificent.

Sed an hæc superioribus quibusvis promiscue obtemperandum in omnibus?

In omnibus obtemperandum quæ non pugnant contra Deum & charitatem proximi. Si enim quid contra mandatum Dei præcipiant, Deo magis obediendum est, quam hominibus, Act. 5. 29.

Quæ

Quæ est promissio specialis huic præcepto annexa?

Ut benè sit tibi & longævus sis super terram, Eph. 5. 3.

Cur verò promissionem hanc speciatim Deus eidem addidit?

Ut 1. singulari hoc premio ad observationem ejus magis nos exuscitaret.

Ut 2. quanti parentam honorem faceres, publicè restaretur.

Ut 3. quam necessaria sit hujus præcepti obedientia ostenderet.

Quæ est comminatio & pœna specialis hujus præcepti?

Maledictus non honorans patrem, Deut. 27. A6. Qui patri aut matri maledixerit, mors moriatur, Exod. 21. 15, Levit. 20. 9.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Non occides.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne vitæ proximi nostri incommodemus, aut agrè faciamus:

sed

Regi nyomta tványok, Matica Slov. Vertim: /316.ig.j/

sed illum adjuvemus & promoveamus in omnibus vitæ necessitatibus.

Quid significat in hoc præcepto, occidere nostri?
Significat nocere vitæ ac salutem proximi nostri.

Vel 1. interioribus animi affectibus, ut puta, ira, odio, invidia, vindicta cupiditate.

Vel 2. gestu externo vultus indecoro:

Vel 3. lingua convitiis ac maledictis:

Vel 4. opere quocumque externo.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne vitæ proximi nostri quocumque modo incommodemus, aut agre faciamus & ledamus, vel per nos ipsos, vel per alios.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut humanitate & benevolentia nostra proximum adjuvemus, in omnibus vitæ & corporis necessitatibus ac periculis.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati mites, quoniam hereditabunt terram, Math. 5. 7.

Quæ

Quæ est comminatio & pœna hujus præcepti?

Quicumque sanguinem humanum effuderit, ejus sanguis vicissim effundetur. Gen. 9. v. 6. Qui gladium acceperit, gladio peribit, Matt. 26. 52. &c. Quisquis fratri suo irascitur temerè, obnoxius est judicio, Matth. 5. v. 22.

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Non mœchaberis.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ut castè & pudicè vivamus, in verbis ac operibus, & unusquisque suam conjugem amet & honoret.

Quid significat mœchari?

Significat illicitum, extra legitimum conjugium. Ventris usum sectari, vel 1. interiori animi affectu inordinato; vel 2. gestu externo lascivo; vel 3. sermonis externi spurcicia, vel 4. opere externo, fornicatione, scortatione, adulterio, incestu, raptu, sodomia &c.

Quid

Regi nyomta tványok, Matrica Slov. Vertim: /316.ig.j/

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne illicitis concupiscentia illecebris ac vagis libidinibus Venereis animum ac corpus quovis modo contaminemus, ac confurcemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut caste & pudice vivamus in mente, verbis ac operibus. & unusquisque suam conjugem amet & honoret.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui ad proximi uxorem non accesserit vita vitæ et Ezech. 18. 69.

Quæ est comminatio & poena hujus præcepti?

Scorta ore & adulteros judicabit Dominus, Heb. 3. 4. Neque scortatores, neque mechit, neque masculorum concubitores, regni Dei hereditatem possidebunt, 1. Cor. 6. 9. Gal. 5. 21.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM.

Non furtum facies.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere.

gere, ne proximo pecuniam aut bona sua auferamus, neque falsis mercibus aut imposturis ad nos pertrahamus: sed demus operam sedulo, ut bona ipsius conserventur, & ejus conditio melior reddatur.

Quid significat furari?

Significat facultatibus proximi insidiari, easve ad se pertrahere, vel 1. interiori cordis concupiscentia; vel 2. exteriori oculorum cupiditate; vel 3. facto externo illicita scilicet rerum per imposturas, & exactiones varias acquisitione: clancularia aut violenta surreptione: iniqua itidem possessione & injusta communicatione.

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne pecuniam, facultates aut bona proximo nostro auferamus: neque falsis mercibus aut imposturis variis, sub quocumque prætextu, ad nos pertrahamus, & inique possideamus.

Quid

Regi NYomta tványok, Matica Slov. Martini:
/316.ig.j/

Quæ est ejus pœna?

*Abominatio sunt labia mendacia Domini.
no, Prov. 12. 23. qui perdet loquente mendacium, Pſal. 5. 7.*

NONUM PRÆCEPTUM.

Non concupisces domum proximi tui.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne hæreditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti facultatibus nostris adjungamus: sed potius eum, ut suas fortunas integras retineat, juvemus.

Quid intelligis per domum proximi?

Non adificia & habitationem tantum proximi, sed & quamvis ejusdem hæreditatem, quam possidet.

Quid significat concupiscere domum?

Significat interiori cordis affectu pravo, & inclinatione inordinatâ, ea, quæ alterius sunt, desiderare.

Quid

Quid ergo in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne quamcunq; hæreditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti, iniquè facultatibus nostris adjungamus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut proximum, quæ fortunas & opes suas integras retineat, quantum possumus, juvemus.

DECIMUM PRÆCEPTUM.

Non desiderabis uxorem proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt.

Quæ est hujus Præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximo uxorem, servos ancillas vel pecudes suas, abalienemus aut abstrahamus: sed illos adhortemur, ut maneat, & suum officium diligenter faciant.

B 2

Quid

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quid in hoc Præcepto nobis prohibetur?

Ne proximo uxorem, servos, ancillas, vel pecudes abalienemus aut abstrahamus.

Ergone tantum uxoris, servorum, ancillarum & pecudum concupiscentia hic prohibetur?

Non, sed quia homines ardentius ferè & fraudulentius hac concupiscunt, ideo specialim exprimuntur: Reliqua verò omnia generali interdito prohibentur, quod Dominus immediatè his verbis subicit: Nec quicquid coram, quæ sunt proximi tui, Deut. 5. 21.

Cum verò concupiscentia hic denuò prohibetur, sunt è distincta præcepta de domo, & de uxore proximi?

Omnino Quia, 1. ipsi Deo duplici prohibitione distinguere hunc in modum placuit.

Quia 2. diversitas objectorum cum duplici prohibitionem diversa etiam præcepta arguit.

Quia 3. cæcitas rationis humane in agnoscendo concupiscentiæ peccato, duplici interdito opus habuit.

Quid porrò in hoc Præcepto nobis præcipitur?

Ut uxorem, servos & ancillas proximi adhortemur & urgeamus, ut in officio manent, & suum officium diligenter faciant.

Quæ pœna & comminatio est hujus & præcedentis præcepti?

Concupiscentia quando concepit, parit peccatum: peccatum verò mortem, Jac. 1. 15.

Quid summam dicit Deus de his præceptis omnibus?

Sic dicit: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem, eorum, qui oderunt me, & faciens misericordiam in millia, his, qui diligunt me & custodiunt præcepta mea, Exod. 20. 5, 6; Deut. 5. 9, 10.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus minatur pœnam omnibus, qui ista præcepta transgrediuntur & violant. Debemus igitur expavescere, & timere iram Dei, &

Ut

15

B 3

nihil

Regi rymanta tványok, Katica Slov. Martin:
/316.ig.j/

nihil contra huiusmodi præcepta facere. Promittit verò gratiam & omnia bona, omnibus qui mandata eius observant. Meritò igitur debemus Deum timere, diligere, & illi confidere, & secundùm præcepta eius omnem nostram vitam sedulò ac diligenter instituire.

Qui sit, quòd hæc verba à D. Luthero ad calcem præceptorum Decalogi assignantur, cum tamen Deus ea ipsa verbis primi præcepti de sculptilibus immediatè subiecerit?

Fit hoc ideo: Quia 1. generalem rationem continent, cur omnibus præceptis Dei obediendum: nempe, quia legislator est Dominus Deus noster, vide Levit. 25. 2.

Quia 2. generalem continent comminationem, adversus transgressores non tantùm primi, sed etiam omnium reliquorum præceptorum Decalogi.

Quia 3. continent generalem promissionem, erga omnes qui mandata eius non tan-

tum in primo, sed in omnibus reliquis præceptis servant.

Licitne hoc D. Luthero facere?

Quidni? quia 1. neq; Moyses in repetitione Decalogi, Deut. 5. 21. nonum & decimum præceptum eodem ordine, & iisdem verbis, sicut in Exod. 20. 27. commemorat.

Neq; 2. Christus, neque Paulus à seorsum in numeratione præceptorum observant; Ille enim octavum præposuit quarto, Matth. 19. 18. 19. Hic verò sextum præposuit quinto, Rom. 13. 6. Non igitur ordo præceptorum, sed observatio eorundem præcisè attendenda.

DE IMPLETIONE LEGIS.

* Annè verò operibus nostris legem Dei perfecte implere possumus?

Non possumus: Bona enim nostra opera sunt imperfectè bona, quia miseri peccatores sumus, & volentibus bonum facere, semper adjacet malum. Rom. 7. 21.

Ergone etiam renati non possunt implere legem Dei?

Non possunt: Quia 1. non est homo IUS-

B4

STUS

Regi nyomta tványok, Matrica Slov. Mertim:
/316.ig.j/

STUS super terram, qui faciat bonum, & non peccet, Eccles. 7. 21. 1. Reg. 8. 46.

Quia 2. lex est spiritualis: renati autem sunt carnales, Rom. 7. 14.

Quia 3. ipsi renati cum Paulo fatentur se imperfectos, Phil. 3. 12. in carne sua non habitare bonum, Rom. 7. 18. & cum Johanne: Si dixerimus peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, Joh. 1. 8.

* Quis ergo legem & praecepta Decalogi implevit?

Christus Jesus, Dei & Mariae filius: Is enim perfecte sanctus & justus est, & legi pro nobis perfecte satis fecit. Cujus impletio imputatur credentibus vera fide ad justitiam, aequè ac si ipsi eam praestitissent, Rom. 10. 4.

DEUS U LEGIS.

Quod si igitur lex à nemine impleri potest, quis est usus praeceptorum Decalogi?

Potissimum triplex: 1. Coercent externam disciplinam non renatos, ne exteriora delicta committant.

* 2. Offendunt peccata, ac revelant iram Dei.

Dei adversus peccata, ut inde excitati quaeramus remissionem peccatorum, & consolationem adversus iram Dei & mortem aeternam, in Christo Jesu Salvatore nostro.

* 3. Docent, quasi bona opera à credentibus & renatis, praestanda ad obedientiam, & gratitudinem suam erga misericordem Patrem in caelis demonstrandam.

DE PECCATO.

Cum igitur lex ostendat & arguat peccata, Quid est peccatum?

Peccatum est aberratio à norma legi divinae, graviter Deum offendens, & ad severam vindictam provocans.

Quaenam est causa peccati?

Causa peccati primaria est ipse Diabolus, qui sponte sua se à Deo primum avertit, & ab initio peccavit, 1. Joh. 3.

Aliera est perversa hominis voluntas, Rom. 8. 12. qualibet diaboli fraudibus fascinata, 2. Cor. 4. 4. pravis concupiscentiis obsequium praestat, Jacob. 1. 14.

Bj

Quo?

Regi Nyomta tványok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.j/

Epitome Catechetica

Quotuplex est peccatum?

Duplex: Originale & actuale.

Quid est peccatum originale?

Peccatum originale est intima depravatio totius naturae humanae, concreatâ iustitiâ ac integritate spoliata & ad malum prona, propagata per carnalem generationem ab Adamo in omnes homines, obnoxios reddens omnia temporalibus ac aeternis poenis, qui novâ per Spiritum sanctum renascuntur.

Proba peccatum originis & esse & in omnes posterius propagari?

Probatum inter alia indubitatis hinc scripturae testimonijs: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum caelorum. Quod enim natum est ex carne, caro est. Joh. 3. 5. 6.

Per unum hominem peccatum in mundum introiit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, Rō. 5. 12.

Erant omnes naturâ filii irae sicut & carnaliter, Ephes. 2. 3.

In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, Psal. 5. 7.

Quia

Quis mundum dabit de immundo? Job.

14. v. 4.

Estne peccatum originis ipsa hominis corrupti substantia & natura, an vero accidens in natura humana hærens?

Non est ipsa substantia, sed accidens est sive adventitia qualitas ipsi naturæ inherens. Quia disertè Apostolus dicit: peccatum IN ME habitat: Malum quod MIHI ADIACET, Rom. 7. 17. 20. 21.

Quid est peccatum actuale?

Est omne vel factum, vel dictum, vel cogitatum, vel conceptum contra legem Dei, quo malum committitur, vel bonum omittitur.

DE POENITENTIA.

Quomodo ex offensione peccatorum iram Dei agnoscimus & remissionem peccatorum inquirimus?

Seria cordis poenitentia seu vera ad Deum conversio.

Quid est poenitentia?

Poenitentia est conversio hominis peccatoris ad Deum, dolentis peccata ex divina

lege agnita, & apprehendentis fide Christi meritum.

Quot sunt partes pœnitentiæ??

Dna: Contritio & Fides.

Quid est Contritio??

Contritio est cordis seria ac vera tristitia, propter agnita ex lege divina peccata, iram Dei, & iustissimas penas expavescentis & dolentis.

Quid est Fides??

Fides est ex agnita divini verbi veritate per Spiritum Sanctum, fiducialis apprehensio divinae gratiae seu misericordiae per Christum, in promissione Evangelicâ fundata.

Annen & nova obedientia est pars pœnitentiæ??

Proprie loquendo non est pars, sed effectus pœnitentiæ. Quia diserte finctus appellatur pœnitentiæ, Matth. 3. 8. Act. 26. 20. ad quos ipsa conversione est posterior.

☉(o)☉

DE

DE BONIS OPERIBUS

Cum tertius præceptorum Decalogi usus doceret quæ sint bona opera à credentibus

& renatis præstanda; Quæro, quid sint bona opera?

Bona opera sunt actiones, quæ fiunt à renatis, per Spiritum Sanctum, ex vera fide, secundum mandatum & legem Dei, ad solius Dei gloriam, & debitam nostram gratitudinem declarandas.

Possuntne renati bona opera pure & perfecte bona, absq; ulla vitii labe, præstare?

Non possunt. Quia enim renovatio in hac vita est inchoata & imperfecta, fit etiam, ut renati edant opera bona, imperfecta, carnisq; vitijs contaminata.

Quomodo vero hæc renatorum opera imperfecta Deo placent??

Placent, 1. quia persona fide Deo reconciliata placet; Et 2. quia macula eorundem obteguntur velamine perfectionis absolutissimæ Christi mediatorum.

An igitur & cur bona opera renatis sunt necessaria??

19 B7

Neces-

Regi rymata tvényok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

Handwritten text in the gutter, possibly a library or collection mark.

Necessaria sunt 1. Dei causâ; ut mandato ac voluntati Dei debitam obedientiam prestemus. Matth. 5. 6. Rom. 7. 1 2.

2. Nostri causâ; ut fidem nostram iisdem coram hominibus declaremus. Matth. 7. 18. Jacob. 2. 1 7.

3. Proximi causâ; ut iisdem eundem juvemus, sublevemus & adificemus. 2. Cor. 4. v. 15.

Annon ergo necessaria sunt ad justitiam & salutem nostram coram Deo promerendam?

Minimè: Justificamur enim & salvamur gratis sola fide in Christum Jesum.

Rom. 3. 28. Arbitramur justificari hominem per fidem, SINE OPERIBUS legis.

Ephes. 2. 8. Gratia estis salvati per fidem & hoc non ex vobis. Dei donum est. NON EX OPERIBUS. ne quis glorietur.

Sed an non ad justitiam & salutem conferendam sunt necessaria?

Ne hoc quidem. In virtute enim Dei custodimur PER FIDEM in salutem. I. Pet. 1. 5.

DE

DE SYMBOLO APOSTOLICO.

Quodnam est alterum doctrinæ Catechetice caput?

Symbolum Apostolicum.

Quid est Symbolum Apostolicum?

Est brevis & summaria comprehensio articulorum Christianæ fidei & religionis quâ Ecclesia ejusq; membra se ab aliis sectis discernunt.

Cur dicitur Symbolum?

Quia publica hæc fidei professio, est indubitata nota, qua Christiani cognoscuntur, & ab Ecclesia hostibus discernuntur.

Cur dicitur Apostolicum?

Quia 1. vel summam doctrinæ Apostolicæ continet, eidemq; tanquam firmissimo fundamento innititur. 2. Vel quia Apostoli illud congesserunt, & permansu quasi Ecclesiæ tradiderunt.

(Dicitur aliis Catholicum, quia omnium Christianorum in toto orbe dispersorum est una fides.)

Uln-

Regi nyomta tványok, Katica Slov. Martini:
/316.ig.1/

REGIA
MIX MIT M A POUKOR

Unde vero doctrina hac Symboli Apostolici desumpta est?

Ex Evangelio.

Quid est Evangelium?

Evangelium est doctrina divina de gratuita peccatorum remissione, per fidem Jesu Christi ad vitam aeternam.

Recita nunc verba Symboli Apostolici?

1. Credo in DEUM PATREM omnipotentem, creatorem caeli & terrae.

2. Et in JESUM CHRISTUM, filium eius unicum, Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto; natus ex Maria virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus; mortuus & sepultus; descendit ad inferos.

5. Tertia die resurrexit a mortuis.

6. Ascendit ad caelos, sedet ad dexteram Dei Patris,

7. In-

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in SPIRITUM SANCTUM.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communione.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem.

12. Et vitam aeternam, Amen.

* Quot sunt articuli Symboli hujus Apostolici?

Sunt praecipue tres, I. De creatione, II. De redemptione, III. De sanctificatione.

* Quis est usus horum articulorum?

Ut discamus ex illis agnoscere Deum nostrum, quis & qualis sit in essentia sua, & quam sit benefica ejusdem erga nos voluntas.

Quis igitur est Deus in essentia sua?

Deus est essentia spiritualis, aeterna, intelligenti, verax, bona, justa, casta, misericors, bene-

Regi nyomta tványok, Matias Slov. Martin: / 316. ig. j.

Handwritten text in the gutter: ...

Epitome Catechetica

benefica, liberrima, immensa sapientia & potentia alia a creaturis omnibus: PATER aeternus, qui filium suum imaginem suam ab aeterno genuit: & FILIUS imago patris coaeterna: & SPIRITUS SANCTUS a Patre & Filio procedens: Creator, conservator, Redemptor & Sanctificator omnium.

* Seu:

Est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus: Tres distincta persona, in una aeterna, simplicissima & indivisibili essentia.

Suntne igitur tres Dii, quia mentionem fecisti Dei Patris, Filii & Spiritus sancti?

Minime Unus est tantum Deus; qui se in tribus distinctis personis manifestavit. Et sic essentia unus, Trinus in personis.

Proba Deum esse essentia unum? Probatur his Scripturae testimoniis.

Audi Israel Dominus Deus unus Jehovah UNUS est, Deut. 6. 4.

Jehovah est Deus, & NON EST ULTRA prater eum, Deut. 4. 35.

Nullus Deus alius, nisi UNUS, I. Cor. 8. v. 4.

UNUS

De Symbolo Apostolico.

UNUS DEUS, & Pater omnium, qui est super omnia, Ephes. 4. 6.

Proba Deum esse in personis Trinum?

Probatur 1. illustri revelatione singularum personarum Trinitatis, facta in baptismo Christi,

(Ubi Pater clamat de caelo: Hic est Filius meus dilectus, Filius stat in Jordane, & baptizatur, Spiritus S. visibili specie columba descendit; Matth. 3. 16. Joh. 1. 32.)

2. Formula administrationis baptismi: ubi omnes gentes baptizari jubentur in NOMINE Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth. 28. 19.

3. Quia TRES personae expresse nominantur, I. Joh. 5. v. 7. TRES sunt, qui testimonium perhibent in caelo, PATER, & FILIUS & SPIRITUS SANCTUS, & hi tres UNUM sunt.

Quid vero in hoc mysterio est Persona?

Persona est subsistens individuum, vivum, intelligens, incommunicabile, non susceptum ab alio.

Quis est Deus Pater?

EST

Regi nymtata vanyok, Matrica Slov. Martini: / 316. ig. v.

IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI AMEN

Est prima persona divinitatis, qua ab aeterno genuit Filium imaginem sui; creans, conservans & gubernans omnia.

Quid est Deus Filius?

Est secunda persona Divinitatis, ab aeterno à Patre genita, qua assumpta humana carne, Christus, redemptor & mediator nostris facta est.

Quid est Deus Spiritus sanctus?

Est tertia persona Divinitatis, ab aeterno à Patre & Filio procedens; regenerans & sanctificans nos per verbum & sacramenta.

Cum verò alia sit persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: quâ ratione Personæ à se invicem differunt?

Duplici ratione differunt, tum ad intra (sive internè) tum ad extra (sive externè)

Quam vocas differentiam ad intra?

Qua persone inter sese distinguuntur circa creaturarum respectum, proprietatibus hypostaticis seu personalibus.

Quænam sunt istæ proprietates hypostaticæ?

Patris proprietates hypostaticæ est, à nullo esse, sive ingenitum esse:

Filij à Patre genitum esse:

Spiritus sancti, à Patre & Filio ab aeterno procedere.

Quam vocas differentiam ad extra?

Quâ persone distinguuntur externis proprietatibus, beneficiorum & præcipuorum operum erga creaturas, imprimis verò erga Ecclesiam.

Quænam sunt istæ proprietates externæ?

Patris est creatio: Filii redemptio: Spiritus sancti sanctificatio & regeneratio.

* Subjice nunc breviter, quæ sit benefica voluntas Dei?

Quod nobis peccata nostra (gratuito propter Christum) vult condonare, & misericors noster pater esse & manere.

Ubi voluntas Dei nobis revelata est?

In celesti ipsius verbo, ut:

Ezech. 33. II. Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.

Joh. 3. 13. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui

Pa

Regi IV'ontatv'nyok, Matrica Slov. Martini: /316.ig.j/

LIBRARIUS HOC LIBRARIUM

qui credit in eum, non pereat, sed vitam aeternam habeat.

2. Timoth. 2. 4. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

2. Pet. 3. 9. Deus non vult ULLOS perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.

* Quid verò ista haec notitia essentiae ac voluntatis divinae nobis prodest?

Ut veram exinde fidem percipiamus, & per fidem salutem aeternam consequamur.

PRIMUS ARTICULUS, DE CREATIONE

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem caeli & terrae.

Quid significat in hoc articulo CREDERE?

Credere non tantum est scire & assentiri illis, quae in articulis fidei & Evangelio proponuntur: verum etiam in primis indubitata cordis fiducia in eum acquiescere.

Quid significat IN DEUM credere?

Credere in Deum est certa cordis fiducia statim;

statuere, Deum Patrem Domini nostri Iesu Christi esse verum, unicum & vivum Deum, eundemque mihi etiam esse patrem, protectorem & defensorem, per & propter Christum, in quo me sibi filium adoptavit.

Cur appellas Deum PATREM?

1. Respectu Filii unigeniti, quem ex se ipso ab aeterno genuit: 2. Respectu nostri, quia 1. nos creavit: 2. in dilecto Filio suo in filios adoptavit: & 3. paterno nos amore atque cura, tanquam pater filios suos, prosequitur, deque necessariis omnibus prospicit.

Cur addis, Omnipotentem creatorem caeli & terrae?

Ad demonstrandam infinitam Dei majestatem & omnipotentiam, sapientiam, justitiam, & bonitatem: quae in ipso creationis opere clarissime omnium manifestavit.

Dic nunc, quae verborum articuli hujus, sententia?

Credo, quod Deus me creavit, unam cum omnibus creaturis: Quod corpus & animam, oculos, aures, & omnia

Regi NYomta tvényok, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat.

Ad hæc quod vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona, cum omnibus vitæ necessariis, copiosè & quotidie largitur, me contra omnia pericula, protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex mera sua paternâ ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi meritò debeo. Hoc certissimè verum est.

Quænam beneficia in explicatione Catechetica hujus articuli enumerantur?

Duo

Duo potissimum: 1. In genere de rerum omnium Creatione. 2. de providentia, siue rerum creaturarum conservatione.

(Hic explicandum, & postea ex discipulo quarendum: Quibus verbis enumerentur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentia? An promereamur illa? Quid pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat Creare?

Creare, est aliquid ex nihilo, solius verbi jussione, producere.

Unde probas: Hominem unâ cum aliis creaturis à Deo conditum?

Ex ipsa historia creationis, ubi ex verbis dicitur: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum: masculum & feminam creavit illos, Gen. 1. 27. conf. Gen. 5. 1.

Quænam & qualis est illa imago Dei?

Est aliud nil, quam **JUSTITIA** & **SANCTITAS** vera, in qua primus homo conditus erat. Eph. 4. 24. consistens in summâ totius hominis perfectione omnium animæ & corporis virium rectitudine, in-

C

inte-

Regi nyomta tványok, Matrica Slov. Martini:
/316.ig.1/

Regi rymata tványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

tegritate, puritate ac cum lege divinâ con-
formitate.

Fuitne hæc imago Dei, ab Adamo in po-
steros propagata?

*Minimè: sed per lapsum ejusdem amissa
& horribili depravatione corrupta est.*

Nullâ verò ratione in nobis restauratur?

*Restauratur in hac vitâ inchoativè, re-
paratione Christi, atq; innovatione vitæ per
Spiritus sanctum: in futurâ autem vitâ in-
electis perficitur consummativè.*

Cur subjicitur explanationi hujus & seqq?
articulorum, Hoc certissimè verum est?

*Ad testificandam fidei hujus nostræ
æquæ & immotam certitudinem, de qua
non quicquam dubitare debemus.*

**SECUNDUS ARTICULUS
DE REDEMPTIONE.**

Credo in Jesum Christum, Fili-
um ejus unicum, Dominum no-
strum.

Qui conceptus est de Spiritu
sancto, natus ex Maria virgine.

Pa-

Passus sub Pontio Pilato, cruci-
fixus, mortuus & sepultus, descen-
dit ad inferos.

Tertiâ die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad coelos, sedet ad dex-
tram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est judicare vivos
& mortuos.

Quæ est horum verborum sententia?

Credo; quòd Jesus Christus ve-
rùs Deus à Patre ante seculum geni-
tus, idemque verus homo, natus
ex Maria virgine, sit meus Domi-
nus, qui me perditum & damna-
tum hominem redemit, & ab o-
mnibus peccatis, à morte & pote-
state Satanæ liberavit, non quidem
auro & argento, sed suo sancto &
pretioso sanguine, suaq; immeritâ
passione & morte: Ut ego essem
ipsum proprius, & in ipsius regno.

C2

sub

sub ipso viverem, ac liberaliter ser-
virem, in perpetuâ justitiâ & inno-
centiâ; perinde ac ipse à morte sur-
rexit, vivit & regnat in æternum.
Hoc certissimè verum est.

Quot membra continet hic articulus, e-
jusdemq; explicatio?

- Duo potissimum: 1. De persona Domi-
ni nostri Jesu Christi;
- 2. De officio Christi.

I. DE PERSONA CHRISTI,

Quinam articuli agunt speciatim de
personâ Christi?

Duo prioris: Et in Jesum Christum Fi-
lium ejus unigenitum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu S. natus ex
Maria virgine

Quis igitur est Jesus Christus?

Jesus Christus est secunda persona Divi-
nitatis, verus nempe Deus, ab æterno à Pa-
tre genitus, idemq; verus homo, in tempore
ex Maria virgine natus, unicus humani
generis redemptor.

* Seu:

* Seu:

Est Dei & Maria Filius, verus Deus à
Patre ab æterno genitus, verus item homo ex
Maria virgine natus; **DOMINUS** meus.

Quare appellatur JESUS?

Jesus, hoc est, Salvator, dicitur ab An-
gelo quia ipse populum suum salvaturus e-
rat ab omnibus peccatis, Matth. 1. 21. (Et
quia non est in alio quoquam salus, nec aliud
nomen sub cælo datum hominibus, in quo o-
porteat nos salvos fieri, Act. 4. 12.)

Quare appellatur CHRISTUS?

Christus, hoc est, unctus, quia Spiritus
sancto in Prophetam, Sacerdotem & Regem
nostrum, præter mensuram unctus est, Joh.
3. 4. Act. 10. 18. Psal. 45. 8.

Quomodo probas Christum esse ve-
rum Deum?

Probo 1. Quia in scripturis expressè &
absolute vocatur Jehovah, Jerem. 23. 6,
Esa. 45. 17. Hof. 1. 7. & Deus, Joh. 20. 29.
Rom. 9. 5. 1. Joh. 5. 20. Esa. 35. 4.

Quia 2. est & vocatur filius Dei pro-
prius, Rom. 8. 23. & unigenitus Dei filius,

C3

Joh.

Regi NYOMTA TVANYOK, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

48
om
m
sul
cil
re
m
c
t
E

Joh: 1. 18. & aeternus Patris filius, Psal. 2. 7.

Quia 3. epitheta & attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Prov. 8. 23. Joh. 1. 1. immutabilis, Heb. 1. 11. omniprensens, Matth. 18. 20. & 28. 20. omnipotens, Matth. 11. 27.

omniscius, Joh. 2. 25. bonus, misericors, verax, justus, &c. teste scriptura passim)

Quia 4. effecta & opera merè divina, propria virtute ad gloriam suam efficit, Joh. 1. 2. & 3. 19. Heb. 1. 10.

Quia 5. religiosus cultus adorationis merè divinus, ei tribuitur. Confer Psal. 97. 7. Heb. 1. 6. Rom. 4. 11. Phil. 2. 9.

Quae & alia Christum vere, propriè & naturà Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas Christum esse verum hominem?

Probo 1. Quia disertè, verè, & propriè appellatur Homo, Luc. 23. 47. 1. Tim. 2. 5.

Quia 2. definitio hominis ei competit.

Quia 3. essentialis hominis partes, (anima videlicet rationalis & corpus) ei attribuuntur, Matth. 28. 28. & 27. 28. & 26. 58. &c.

Est

Et 4. propria earundem in suis affectionibus.

(Quales sunt proficere sapientià & aetate, contristari, i lachrymari, turbari, litigare, esurire, defatigari, &c.)

Et 5. effecta atq; operationes humanae.

(Quales sunt, intelligere, velle, eligere, loqui, docere, edere, bibere, ire, quiescere, pati, mori, &c.)

Quae & alia; Christum verè, propriè & naturà hominem esse demonstrant.

Quod si Christus est verus Deus & verus homo, quot & quae sunt in ipso naturae?

Duae: Divina & Humana.

Annon verò etiam in Christo sunt duae personae?

Nequaquam: Unus enim est Dominus Jesus Christus, 1. Cor. 8. 6. & una hujus persona: duae verò ejusdem sunt distinctae naturae inter se invicem unitae.

DE UNIONE PERSONALI.

Quae igitur & qualis est duarum in Christo naturarum unio?

Est unio personalis (quia in persona & xpo-

C4

28

Regi Nyomta tványok, Matrica Slov. Martini: / 316. ig. j.

ys facta, & in eadem utraq; natura subsi-
stit.)

Quid est unio personalis?

Unio personalis est vera & perfecta hu-
manitatis ex substantia Mariae virginis ma-
tris, in ipsam Filii Dei personam assumptio;
ut sit una persona Θεός & ἄνθρωπος (Deus & ho-
mo) absque naturarum confusione.

Factane est unio ista hypostatica absq;
ullâ communicatione?

Absit. Cum enim unio haec sit perfectissi-
ma, non tantum subsistit in mutuâ ipsarum
naturarum communicatione, tanquam pro-
pria sua forma; sed & ex eadem consequitur
idiomatum sive proprietatum utriusq; na-
turae communicatio.

DE COMMUNICATIONE
IDIOMATUM.

Quid est communicatio Idiomatum?

Communicatio Idiomatum est (ex unione
hypostaticâ orta) participatio propriorum
divinae & humanae naturae, facta in Christo
Θεός & ἄνθρωπος ab alterutra vel utraq; natu-
ra. (non denominations.)

Quaerit.

Qualis est ista communicatio?

Est vera ac realis, adeoq; personalis: Qua-
lis enim est unio. (juxta Nazianzeni regu-
lam) talis etiam est Idiomatum com-
municatio.

Estne verò una eademq; communica-
tionis hujus Idiomatum ratio?

Non: sed tria sunt ejusdem distincta ge-
nera sive gradus. Quorum 1. dicitur com-
municatio proprietatum.

2. Communicatio majestatis.

3. Communicatio apotelesmatum sive o-
perationum officij.

Quodam est PRIMUM GENUS commu-
nicationis Idiomatum?

Quando propria naturarum communican-
tur persona in concreto. Sic dicitur: Deus est
passus, Filius Dei natus est ex muliere, Gal.
4. 4. Filius Mariae, est ante Abrahamum, Joh.
8. 58. Christus universa condidit, Eph. 3. 9.

Quodnam est SECUNDUM GENUS?

Quando divina Majestas, gloria & po-
tentia assignatur Christo secundum huma-
nam naturam per & propter unionem hypo-
staticam.

Quaerit.

Quaerit.

Regi Ѡмтаѳънѡк, Матїса Slov. Martin:
/316.ig.j/

om
mr
sul
cil
re
m
c
t
f

staticam. Sic dicitur: Caro Christi est vivifica, Joh. 6. Sanguis Christi emundat nos à peccato, 1. Joh. 1. 7. &c.

Quænam & qualis est ista majestas & gloria Christi donata?

Est verè divina, immensa & infinita; nò mortuum.

1. OMNIPOTENTIA.

(Matth. 28. 18. Data est mihi omnis potestas in celo & in terrâ.)

Matth. 11. 24. Omnia mihi data sunt à Patre.

Heb. 2. 8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus: in eo enim quod omnia ei subjecit, nihil omisit, quod ei subiectam non sit.)

2. OMNISCIENTIA.

(Col. 2. 3. In Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientia & scientia.)

Joh. 2. 25. Non opus erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Joh. 21. 17. Domine Tu scis OMNIA. Confer Esa. II. 1.)

3. VIRTUS VIVIFICANDI.

(Joh.)

(Joh. 6. 51. Ego sum panis vivificans. Si quis manducaverit de hoc pane, vivet in æternum. Et panis, quem ego dabo, CARO mea est.)

Ibid. v. 54. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam.

Joh. 5. 26. Sicut pater habet vitam in seipso: ita & Filio dedit vitam in seipso: Idem quia Filius hominis est. ibid. v. 27.)

4. Potestas remittendi peccata, & judicium faciendi.

Matth. 9. 6. Filium hominis habet potestatem remittendi peccata in terrâ.

Joh. 5. 27. Pater dedit potestatem Filio judicium faciendi, quia Filius hominis est.

Act. 17. 31. Deus statuit diem, in quo judicaturus est orbem in justitia, per virum, per quem decrevit: postquam suscitavit eum de mortuis. Confer, Matth. 25. v. 31.

5. CULTUS ADORATIONIS.

Phil. 2. 10. Deus exaltavit Christum, ad donavit ei nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu flectatur omne genus celestium, terrestrium & inferorum; omnis quoque

CC

lin

Regi IV omata tványok, Matrica Slov. Martin: / 316. ig. j.

48
om
mr
sul
ci
re
n
c
t

lingua confiteatur, quod Dominus sit Iesus Christus in gloriam Dei patris.

Hebr. 1. 6. Adorent eum omnes Angeli Dei Conf. Psal. 72. 11. Apoc. 5. 12.

65. OMNIPRESENTIA, &c.

Matth. 18. 20. Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, Ego sum in medio eorum.

Matth. 28. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.

Eph. 4. 10. Ascendit Christus super omnes caelos, ut impleret omnia, Conf. Eph. 1. 22. 20. 21.]

At secundum quam naturam haec ipsa divina majestas Christo data?

Data est Christo secundum humanam naturam.

Illud ipsum demonstra?

Demonstro ritam hac & incancessa totius orthodoxa antiquitatis regulas. Quaecumque scriptura dicit Christo data esse in tempore, illa de Christo non secundum Divinitatem

Gal.

tem, sed assumptam humanitatem intelligenda sunt. Athanasi, Cyrillus, Theod. Basile &c.

Quodnam est TERTIUM GENUS communicationis Idiomatum?

Quando actiones officii tribuuntur Christo non secundum unam tantum sed secundum utramque naturam. Sic Christus dicitur noster Mediator, Propheta, Sacerdos, Redemptor, Salvator, Rex, Dominus, &c. Una igitur & eadem est utriusque naturae in actionibus his officii, ratio?

Non: sed, juxta regulam Concilii Chalcedonensis: Utraque natura in Christo agit cum communicatione alterius, quod cuiusque proprium est.

Si igitur Christus actiones officii secundum utramque naturam perficit, ergone etiam secundum utramque naturam Mediator noster erit?

Omnino secundum utramque divinam & humanam naturam, quia disertis idipsum scriptura testimoniis comprobatur.

Cedo testimonia aliqua, quibus probes Christum esse Mediatorem secundum divinam naturam?

Gal.

Gal.

Regi IVOMTA TBAHOK, Matrica Slov. Martini: / 316. ig. j/

Gal. 4. 5. Misit Deus FILIUM SUUM unigenitum ex muliere, factum sub lege, ut, qui sub lege essent, redimeret.

I. Joh. 1. 7. Sanguis Jesu Christi, FILII DEI, emendat nos ab omni peccato.

I. Joh. 3. 8. In hoc apparuit FILIUS DEI, ut dissolvat opera Diaboli.

[Confer Rom. 10. 5. & 8. 32. 2. Cor. 5. 19. Jerem. 36. 6. & 33. 16. Esa. 35. 4. Ose. 1. 7. Act. 10. 28.

Profer testimonia Christum esse Mediatorem nostrum secundum humanam naturam?

Gen. 3. 15. SEMEN MULIERIS conteret caput serpentis.

Luc. 9. 56. Filius HOMINIS non venit animas perdere, sed salvare.

I. Tim. 2. 5. Unus Deus unus & mediator Dei & hominum, HOMO Christus JESUS, qui dedit semetipsum pretium redemptionis pro omnibus.

[Confer, Heb. 2. 14. Heb. 4. 25. &c.

II. DE OFFICIO CHRISTI.

Quidnam est officium Christi?

Ose

Officium Christi est, nos a peccatis nostris liberare: caelesti suo patri reconciliare: nos regere, tueri & tandem aeternum salvare.

Quotuplex est illud officium Christi?

Triplex: Propheticum, Sacerdotale & Regium.

Quodnam est officium Christi?

Propheticum?

Est quo Christus nobis caelestis sui patris voluntatem revelat, & nos ad salutis viam informat.

Quodnam est officium Christi?

Sacerdotale?

Est, quo perfectissimam legi divinae obedientiam prestitit, seipsum pro totius mundi peccatis hostiam obtulit, & perpetuo pro nobis apud Patrem caelestem intercedit.

Quodnam est officium Christi Regium?

Est, quo omnia in caelo & in terra potenter gubernat, imprimis vero Ecclesiam suam regit ac defendit.

Quotuplex est regnum Christi?

Triplex. I. Regnum Potentiae (Generale dominium super omnia creaturas in caelo & in terra.)

Regi nyomta tványok, Matrica Slov. Martin: / 316. ig. 1/

2. Regnum Gratiae. (*specialis operatio misericordiae & gratia in Ecclesia.*)

3. Regnum Gloriae. (*plenaria caelestis beatitudinis possessio, ubi Christus electos resuscitados caelesti gloria coronabit, ut in aeternum cum ipso vivant & regnent.*)

Quale est regnum Christi?

Non est mundanum Joh. 18. 36. sed Spirituale; (*quia virtute verbi in hac vita perficitur. 2. Corinth. 10. 45.*) & Aeternum; (*quia regni eius non erit finis, Luc. 1. 33. Dan. 2. 44.*)

DE STATU EXINANITIONIS.

Anne Christus hoc suum Officium pari semper modo administravit?

Non. Symbolum namque Apostolicum & Scriptura meminit duorum distinctorum Statuum, Exinanitionis & Exaltationis.

Quinam est status Exinanitionis?

Est visibilis Christi in his terris conversatio, qua divina sese maiestate secundum humanitatem abdicavit, & formam servi assumptam obediens factus est, usque ad mortem crucis. Phil. 2. 6. 7. 8.

Qui

Quibus Symboli Apostolici verbis status Exinanitionis exprimitur?

His praecipue, Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

Cur Christus passus, crucifixus & mortuus est?

Ut sancto suo ac precioso sanguine, suamque immeritam passionem & mortem, me perditum ac damnatum hominem redimeret, & ab omnibus peccatis, a morte, potestate Satanae, & damnatione aeterna, liberaret.

* Cur vero redemit & liberavit?

Ut ego essem ipsius proprius, & in regno ipsius sub ipso viverem, ac in vera fide iustitia & morum innocentia, ipsa perpetuo inservirem.

Cur sepultus est?

1. Ut verè ipsum mortuum esse constaret;
2. ut nostra sepulchra in dormitoria consecraret, ad subsequendam resurrectionem vitam.

Cur descendit ad inferos?

Ut inferis se victorem diaboli, inferni omniumque hostium infernalium, demonstra-

Regi NYomta tvényok, Matrica Slov. Vertim: / 316. ig. j.

rit. de iisdemq; potentissime triumpharet.
Ose. 13. 14. I. Cor. 15. 55. Eph. 4. 10.
Quinam est status exaltationis?

In quem Christus à mortuis resuscitatus
per ascensionem suam in caelos ad dextram
majestatis Dei euectus, regit & gubernat o-
mnia in caelo & in terra, Marc. 16. 19. Luc.
22. 69. Act. 1. 9. &c.

Quibus verbis Symboli Apostolici, status
Exaltationis exprimitur?

Hic: Tertia die resurrexit à mortuis.
Ascendit ad caelos, sedet ad dextram Patris
Inde ventur⁹ est iudicare vivos & mortuos
Cur Christ⁹ tertiâ die à mortuis resurrexit?

Ut 1. demonstraret, se pro peccatis nostris
suis fecisse veramq; iustitiam nobis acqui-
suisse. Rom. 4. 25.

Ut 2. tandem & nostra corpora in novis-
simo die resuscitaret, omniumq; beneficior⁹
regni & gloriae sua coheredes nos redderet.
Joh. 11. 25. & 14. 3. I. Cor. 15. 21. Rô. 8. 11.

Cur ascendit ad caelos?

Ut ad dextram Patris sederet & officium
mediatoris & interpellatoris pro nobis apud
eundem obiret, Rom. 8. 34. Ubi

Ubi & quale est illud caelum, in quod
Christus ascendit?

Ubi, & quale hoc caelum sit, & quomodo
corpus Domini in caelo sit, curiosissimum &
super vacaneum est querere. tantummodo in
caelo esse credendum est, Aug. c. 6. de fid. &
symb. Oculus enim non vidit, auris non au-
divit, neq; in cor hominis ascendit, Esa. 64. 4.
I. Cor. 2. 9.

Quid intelligitur per dextram Dei, ad
quam Christus confedit?

Intelligit Scriptura per eandem aliud nil,
quam aeternam ac vere infinitam POTEN-
TIAM ac MAJESTATEM DIVI-
NAM, per quam omnia operatur, regit &
implet (Vide Psal. 77. 11. & 118. 16. Exod.
15. 6. Esa. 43. 13. unde etiam dicitur dextra
majestatis, Heb. 1. 3. & virtutis, Mat. 26. 69.)

Quid significat, Sedere ad dextram Dei?

Sedere ad dextram Dei nihil aliud est,
quam infinitâ ac aeternâ maiestate & virtu-
te omnes creaturas & opera manuum Dei,
potenter & gubernare ac regere, vi unionis
personalis, & qua hanc secuta fuit, exalta-
tionis.

Regi n' omata tványok, Matrica Slov. Martini:
/316. ig. j/

tionis, Pl. 100. 1. Cor. 15. 25. Ephes. 1. 21.

Secundum quam naturam Christus exaltatus est ad dextram Dei?

Secundum eam naturam, secundum quam natus, passus, crucifixus, mortuus & sepultus resurrexit, ad caelos ascendit, & exaltatus est ad dextram Dei.

(Id enim series articulorum fidei ad oculum demonstrat)

Atqui secundum assumptam humanam naturam tantum, haec omnia & singula Christo competunt.

* Credi igitur, Jesum Christum redemptorem tuum, qui in caelos ascendit, tibi in terris praesentem esse posse?

Omnino: Credo id ipsum toto corde, quoniam Dominus meus Jesus Christus verus Deus & homo, Dominus super omnia, mecum est juxta promissionem suam, & cum omnibus credentibus. Item meus etiam Dominus & Rex est, qui sicut me liberavit, ita me etiam regere ac tuetur, & tandem aliquando cum omnibus credentibus, in aeternum suum regnum suscipiet.

At

At in Symbolo dicitur, INDE venturus est judicare vivos & mortuos?

Vocula INDE non denotat localem Christi in caelo inclusionem, sed indicat Christum Salvatorem nostrum in forma visibili e caelo reversurum. Act. 1. 11 & cum gloria ac maiestate summam vivos ac mortuos iudicaturum esse, Matth. 25. 3. 1.

Credis igitur, certo iudicium vivorum & mortuorum futurum?

Maxime credo, quia indubitatis Scripturae sacrae testimonio hoc ipsum demonstratur Psal. 99. Dominus paravit ad iudicium thronum suum, & ipse iudicabit orbem terrae in aequitate.

Act. 17. 31. Diem statuit Dominus, in quo iudicaturus est orbem in iustitia, per sum virum, per quem decrevit.

Rom. 14. 10. Omnes sistemus ante tribunal Dei.

Heb. 9. 27. Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

Act. 10. 42. Christus constitutus est iudex deo vivorum & mortuorum.

35

(Con-

Regi tyomta tványok, Matice Slov. Martin: / 316. ig. j.

(Confer cum his Dan. 7. 9. 10. 13. Matth. 25. 31. 1. Thess. 4. 13. epist. Jud. v. 14. 15. Apoc. 20. 11.)

Cur verò iudicium hoc instituetur?
Ut unusquisq; referat, quæ in corpore suo fecit, siue bonum siue malum, 2. Cor. 5. 10.

**TERTIUS ARTICULUS
 DE SANCTIFICATIONE.**

**Credo in SPIRITUM SANCTUM;
 Sanctam Ecclesiam, Catholicam;
 Sanctorum communionem;
 Remissionem peccatorum;
 Carnis resurrectionem;
 Et vitam æternam, Amen.**

Quæ est horum verborum sententia?

Credo, me propriis rationis meæ viribus, JESU CHRISTO DOMINO meo fidere, aut ad eum accedere nullo modo posse.

Sed Spiritus sanctus per Evangelium me vocavit, suis donis illu-

mi.

minavit, in recta fide sanctificavit & conservavit:

Quemadmodum solet totam Ecclesiam vocare, congregare, sanctificare, & in Jesu Christo per veram ac unicam fidem conservare:

In qua Ecclesia mihi & omnibus Christianis omnia peccata, quotidie benignè remittit, & nos omnes in extremo die à morte resuscitabit, ac mihi & omnibus in Christum credentibus vitam æternam dabit. Hoc certissimè verum est.

Quot membra continet hic articulus?

Continet præcipuè quinq; :

1. De Spiritu sancto.
2. De Ecclesia Catholica.
3. De remissione peccatorum.
4. De carnis resurrectione.
5. De vita æterna.

IDE

Regi IV'ants tványok, Matice Slov. Martin:
 /316.18.1/

I. DE SPIRITU SANCTO.

Quibus verbis articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum sanctum.

Cur dicis CREDO in Spiritum sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis, procedentem ab aeterno a Patre & Filio; atq; sic verum Deum, in quem solum credendum, & qui solus invocandus, Deut. 6. 12.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse Deum?

Probo 1. Quia in scriptura expressè & absolute vocatur Jehovah Deus.

(Confer verſ. 2. & 3. 2. Sam. 23. Et a. 1. 2. 10. Act. 28. 26. 1. Pet. 1. 21. item Act. 5. 3. 4. & 1. Cor. 3. 16.)

Quia 2. attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Heb. 9. 14. omnipotens, Psal. 1. 39. 11. omniscius, 1. Corinth. 2. 10. verax, Joh. 14. 17. liberrimum agens, 1. Cor. 11. 11.)

Quia 3. à Patre Filioq; ab aeterno immutabiliter procedit, Quia

Quia 4. Patri & Filio est *ὁμοουσιος*, hoc est, ejusdem cum utroq; essentia.

Quia 5. opera mirè divina propria virtute efficit.

(Qualia, creatio, Gen. 1. 3. Psal. 33. 6. conservatio, Joh. 33. 4. futurorum praedictio, 2. Pet. 1. 21. regeneratio, Joh. 3. 6. renovatio, Tit. 5. 5. invocatio, Rom. 8. 15. &c)

Quia deniq; 6. cultus & honor *veredivinus* ei tribuuntur.

Quae & alia, Spiritum sanctum verè & propriè & naturà Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse personam, à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distincte in Symbolo profitemur, nos credere in Deum, 1. Patrem, 2. Filium, 3. Spiritum sanctum.

2. Quia se, ut personam à Patre & Filio distinctam, in baptismo Christi manifestavit. Matth. 3. 16. Joh. 1. 32.

3. Quia disertè à Christo paraclitus *ALIU S* dicitur, Joh. 14. 16. Ergo & alia,

D

lia,

Régi rŭomata tványok, Matrica Slov. Martini: / 316. ig. j.

lia, à Patre & filio distincta, persona erit.

Quomodo probas Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere?

Quod à Patre procedat, disertis verbis asseritur, Joh. 15. 26. Quod verò etiam simul à Filio procedat, probatur inter alia: Quia dicitur Spiritus Filii Dei, Galat. 4. 6. Spiritus Christi, Rom. 8. 9. Spiritus oris & labiorum Christi, 2. Thess. 2. v. 8. Esa. II. 14. & ab ipso etiam Filio mittitur, Joh. 15. 26. & 16. 7.

Cur verò Spiritus sanctus appellatur SPIRITUS?

- Spiritus appellatur, quia verè est essentia divina spiritalis incorporea.
- 1. Quia intra simplicissimam divinitatis essentiam à Patre & Filio ineffabiliter spiratur.
- 3. Quia spirituales motus in cordibus hominum excitat.

Cur appellatur Spiritus SANCTUS?

- Sanctus dicitur 1. quia ipse essentialiter sanctus est.
- 2. Quia vera sanctitatis auctor est, omnesque electos vere sanctificat.

Quo-

Quomodo verò opus hoc sanctificationis Spiritus sanctus perficit?

Ecclesiam in terra vocat, congregat illuminat, sanctificat, & in Iesu Christo per unicam ac veram fidem conservat.

Ergò nemo suis viribus in conversione ad Deum quicquam effecerit?

Nihil quicquam: idèò namq; credo me propriis rationis mea viribus Iesu Christo, Domino meo fidere, aut ad eum accedere & pervenire nullo modo posse.

Quare hoc?

Quia per lapsum primorum nostrorum parentum, omnes intellectus & voluntatis nostra vires iugè ad eò deperditæ sunt, ut non simus idonei cogitare aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis. 2. Cor. 3. v. 5.

*Unde ergò conversio ad Deum & fides in Iesum Christum provenit?

Donum est Spiritus sancti gratium, qui sua operatione hanc ipsam in nobis perficit.

Quibus autem mediis Spiritus sanctus eandem in nobis perficit?

Per sacrosanctum verbum & Sacramenta: per Evangelium enim nos vocat, suis donis

D2

illu-

38

Regi nyonta tványok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.j/

illuminat, rectâ fide sanctificat & conservat.

II. DE ECCLESIA.

Quibus verbis articulus de Ecclesia
proponitur

*Credo Ecclesiam sanctam, catholicam,
Sanctorum communionem.*

Cur dicis Credo Ecclesiam?

*Quia firmiter statuo, Deum ministerio
verbi & Sacramentorum sibi semper in hoc
mundo Ecclesiam colligere, eandemq; usq; ad
finem mundi conservare velle, Esaia. 55. 10.
& 59. 21. Matth. 16. & 28. 19. Joh. 10. 16.*

Quid est Ecclesia?

*Est coetus hominum vocatorum visibilis,
amplectentium verbum Dei, & rectè utenti-
um sacramentis.*

Cur dicitur Ecclesia SANCTA?

*Sancta dicitur, quia 1. Christus eam san-
guine suo sanctificat, Ephes. 5. 26.*

*1. Quia ejusdem merito sanctificatur per
verbum, sacramenta & fidem.*

*2. Quia operibus sanctitatis & justitia
Deo servit, Luc. 1. 75.*

3. Quia

*3. Quia occupatur exercitiis, sanctis, cul-
tus divini & charitatis Christianae.*

Cur dicitur CATHOLICA?

*Catholica dicitur, quia 1. in universo
mundo ex quorumvis hominum genere col-
ligitur.*

*2. Quia Catholicam doctrinam Prophe-
tarum, Christi & Apostolorum unanimi
consensu profitetur & approbat; Quo sensu
& CHRISTIANA dicitur & APO-
STOLICA.*

Cur dicitur SANCTORUM COMMUNIO?

*Quia in Ecclesia Catholica una & eadem
est sanctorum communio 1. doctrina & fidei.*

*2. Sacramentorum baptismi & cœna domi-
nica. 3. Corporis mystici, cujus caput Chri-
stus est. 4. Spiritus. 5. sp̄i vita aeterna,
Ephes. 4. v. 3. & seqq.*

*Quæ sunt veræ & infallibiles notæ hujus
sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ?*

*Sunt potissimum duo. 1. Pura verbi Dei
prædicatio.*

*2. Legitima sacramentorum à Deo insti-
tutorum dispensatio.*

D3
39

Qua

Regi IV. omnia tvernyok, Matrica SLOV. Martini:
/316.18.1/

Quare hoc?

Quia haec ipsa 1. veram Ecclesiam certò demonstrant.

2. Eidem soli & semper conveniunt.

3. Eandem ab aliis quibusvis cœtibus distinguunt.

4. Ab eadem denique separari nequeunt. Annon & Antiquitas, Amplitudo, Miracula, &c. sunt notæ Ecclesiæ?

Non. Quia hæc etiam aliis sc̄ctis & impiis cœtibus convenire possunt.

LII. DE REMISSIONE PECCATORUM SEU JUSTIFICATIONE.

Cur dicis in Symbolo, Credo remissionem peccatorum?

Quia certò statuo, me coram Deo meis viribus aut operibus justificari non posse, sed remissionem peccatorum gratuito per fidem Jesu Christi condonari. Ubi enim peccatorum remissio, ibi vera est justificatio.

Quid est justificatio?

Justificatio est actio Dei, quâ homini peccatori verè in Christum credenti, ex gra-

uità suâ misericordiâ, propter meritum Christi, peccata remittit, & ad vitam æternam acceptat, Rom. 3. 24. & seqq. & 4. 4. 5. Gal. 2. 3. &c.

Quomodo ergo coram Deo justificaris & salutem æternam consequeris?

Non ex operum meritis, aut Justitiâ aliquâ inherente & infusâ: sed solâ Dei gratuitâ misericordiâ, per & propter solius Christi meritum, verâ cordis fiduciâ apprehensum, & mihi applicatum.

* Seu:

Per sacrosanctam obedientiam, passionis item & mortem Domini & Redemptoris mei, (Jesu Christi,) non per ulla opera alia. Id quod indubitata fide statuo, & in eodem omnem cordis mei fiduciam colloco.

Quibus scripturæ testimoniis id ipsum probas?

Inter quamplurima alia his imprimis: Eph 2. 8. Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est: non ex operibus.

Rom. 3. 28. Arbitramur hominibus

Regi IVonta tványok, Matica Slov. Martin: / 316. ig. J/

justificari **PER FIDEM, SINE** operibus legis.

2. Tim 1. 9. *Deus salvavit nos, NON ex operibus nostris, sed ex gratia.*

Qui verò & solâ gratiâ Dei, & solo merito Christi, & solâ fide qui itidem verbo & sacramentis, justificari dicimur?

Justificamur 1. gratuita Dei misericordia; tanquam causa efficiente procreante.

Justificamur 2. merito Christi; tanquam causa sola meritoria.

Justificamur 3. fide sola; tanquam causa instrumentali & organo salutem apprehendente.

Justificamur denique 4. verbo & sacramentis; tanquam organis, salutem partim offerentibus; partim obsequantibus.

DE CARNIS RESURRECTIONE.

Cui dicis, **CREDO** carnis resurrectionem?

Quia nullo rationis meae sensu intelligere possum, sed solum juxta promissiones divinas, indubitatâ fide resurrectionem mortuorum expecto.

Sed!

Sed cur solius **CARNIS** resurrectionem credis?

Quia illud propriè resurget, quod cecidit. Atqui solum corpus sive caro cecidit. Ergo solum etiam corpus sive caro resurget. Anima enim cum sit immortalis, Matth. 10. 28. propriè nequã mori nequã surgere poterit.

Quibus scripturæ testimoniis probas, certò resurrectionem carnis & mortuorum futuram?

Joh. 19. 24. *Scio quod redemptor meus vivit: & in novissimo die de terra resurgeturus sum, & rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum.*

Esa. 26. 9. *Vivent mortui tui, & cum corporibus suis resurgent.*

Joh. 5. 12. 29. *Veniet hora, in quâ omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & prodibunt: qui bona fecerunt, ad resurrectionem vitæ; qui verò male fecerunt, ad resurrectionem judicij.*

Joh. 11. 25. *Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.*

De

Qui-

Regi Nyomtatványok, Matice Slov. Martin: /316.ig.j/

Quale est illud propositum Dei, secundum quod credentes in Christum salvare decrevit?

Non est absolutum sed ordine certo sic determinatum, ut omnes salutis nostrae causas & media, sub suo complexu contineat.

Quenam sunt ista salutis causæ & media?

Est 1. Infinita Dei misericordia. 2. Infinitum Christi meritum per Evangelium annuncian- dum 3. fides salvifica in Christum perseverans.

Annon verò hæc salutis media ad omnes omnino homines pertinent?

Maximè. Vult enim 1. Deus serio OMNIUM misereri.

Rom. II 32, Vult OMNES salvos fieri. 1. Tim. 2 4. nec ULLOS sperire. 2. Pet. 3. 9.

2. Christus est propitiatio pro peccatis nostris: Non autem pro nostris tantum, sed pro TOTIUS MUNDI. 1. Joh. 2. 2. & est salvator OMNIUM, maximè vero filium. 1. Tim. 4 10.

3. Omnes enim ad beneficia Christi serio communicandi studio invitantur. Matth. II. 28. & Evangelium predicatur, OMNIUM

CREA-

CREATURÆ. Marc. 16. 16. hoc fine, ut OMNES UBIQUE respiciant, Act. 17. 30. & ut ad agnitionem veritatis perveniant, 1. Tim. 24.

Qui fit ergo, quod non omnes & singuli homines, quibus hæc salutis media destinata sunt, æquè ad vitam æternam eliguntur?

Fit hoc ideo, quia hos ipsos Deus non simpliciter & absolute eligere decrevit, sed DETERMINATE, hoc ordine, ut per Evangelium in Christum credant, & verè in ipsa fide salventur. At quia plurimi non credunt, fit ex consequenti, ut tantum ij, qui perseveranter in Christum credunt, & sic pauci sint electi. Matth. 22. 14. Marc. 16. 10.

Verum qui hoc fit, quod non omnes ex Evangelio fidem concipiunt, & in Christum credunt?

Proprio hoc fit ipsorummet vitio, quia sponte sua verbis predicatum CONTEMNUNT ac RESPUUNT, & sic operationi Spiritus sancti variè RESISTUNT. Vide Luc. 8. 12, & 14. 16. Act. 13. 46. & 7. 50. Luc. 7. 30.

D7

Sed

Regi NYOMATAVÁNYOK, Vaticana SLOV. Martin: / 316. ig. j.

Secul qui & hoc fit: quod plerique reproban-
tur & damnatur?

*Fit & hoc propria ipsorum culpa impeni-
rentiâ & incredulitate. Qui enim non cre-
dit, damnatur, Matth. 16. 16. & ira Dei ma-
net super ipsum, Joh. 3. 39.*

DE INFERNO ET PURGATORIO.

Quæ erit incredulorum & damnato-
rum poena?

*Vivi mittentur in stagnum ignis, &
is sulphure, Apoc. 19. 20. ubi horribilia tor-
menta animo & corpore patientur, Luc. 16.
24. & poenam luent interitum æternum, 2.
Thess. 19.*

Quid ergo de purgatorio infernali statuis,
quo Pontificii fingunt animas defunctorum ab
omni peccatorum labe plenè ex purgari,
ut puræ in cœlum ingredi possint?

*Status esse purum putum figmentum.
Scriptura sacra plane incognitum.*

*Ea siquidem duorum, tantum meminit
læcorum; in que anima de mortuorum trans-
feruntur; Cœli scilicet & inferni.*

Anima inopiorum viventes in inferno

*descendunt, Psal. 55. 16. ubi nulla ipsis spes
est, Prov. 11. 17. Justorum verò anima in
manu Dei sunt, ubi tormentum illas non tan-
get, Sap. 3. 1. transferunt e morte in vitam,
& in iudicium non veniunt, Joh. 5. 24.*

DE III. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPITE;

ORATIONE DOMINICA

Quodnam est tertium doctrinæ Ca-
techetice caput?

Oratio Dominica.

Quid est Oratio Dominica?

*Est brevis invocandi Deum formula, ab
ipso Christo nobis tradita; continens summa-
sim omnia, vita huic presenti & futura ne-
cessaria.*

Cur dicitur DOMINICA?

*Quia hac precandi formula ab ipso DO-
MINO nostro Jesu Christo primùm nobis
prescripta & demandata est, Matth. 6. 5.
Luc. 11. 12.*

Regi nyontatványók, Matrica Slov. Martin:
/316.ig.j/

Quot membra generatim continet hoc,
de Oratione Dominica caput?

Duo 1. in genere de oratione sive invoca-
tione docet.

2. Formulam Orationis Dominica per
partes suas speciatim explicat.

Quid est Invocatio?

Est cultus quo vivum & verum Deum
vera fide per Jesum Christum mediatorem
invocamus, cum pro impetrandis bonis neces-
sariis, tum pro acceptis glorificamus & ipsi
gratias agimus.

Quis igitur est invocandus?

Unus & solus vivus & verus Deus, qui
est Pater, Filius & Spiritus sanctus, unus in
essentia, trinus in personis.

Quare hoc?

Quia 1. solus verus ille Deus expresse in
scripturis jubetur religiosè adorari seu in-
vocari, Deut. 6. 14. Matth. 4. 10. & 6. 4.

Quia 2. solus ille est omnium bonorum
auctor, Jacob. 1. 5. & solus vult ac potest o-
mnium gemitus exaudire, & ubiq; ex omni-
bus periculis nos liberare, Plal. 91. 15.

Quia

Quia 3. solum hunc verum Deum omnes
sancti semper invocant, Gen. 18. 28. Exod.
32. 11. Jud. 11. 38. 2 Sam. 23. 1. & c.

Suntne etiam Angeli & Sancti demor-
tui invocandi?

Minimè. I. Quia de invocatione angelo-
rum & sanctorum in scripturis 1. nullum
habemus expressum mandatum. 2. nullam
promissionem. 3. nullum verè piorum exem-
plum.

II. Quia Angeli & Sancti nec possunt ge-
mitus cordium exaudire, nec ubiq; in peri-
culis adesse, nec misericorditer invocantes
liberare.

Quis igitur honor reliquis ipsorum

Exhibendus?

Ossa & reliquia ipsorum, ad exempla ve-
terum Sanctorum, sunt honeste sepelienda
& in cubicula sua, in terram recondenda.

Num & imagines & statuae Sancto-
rum venerandæ?

Minimè gentium. Ethnica enim est ido-
latria, adorare lignum & lapides, & id
quod nec videre, nec audire, nec ambulare
nec opistulari potest: Quæ tanquam abomi-
natio

natio in scriptura ubiq; damnatur, Pſal. 115. 4. & ſeqq. & 135. 13. 16. Sap. 13. 17. Bar. 6. 3. &c. [Nec obſtat, quod Pontificii præſtendunt, ſe inferiori gradu cultûs venerari ſtatuas & imagines]

Nam ſcriptura unum tantum cultum divinum novit & præſcribit, qui ad primam tabulam pertinet, & ſoli Deo debetur, ceteros omnes, quocunq; nomine appellantur, falſos & idololâtricos proclamât, nec ullos gradus divini cultus agnoſcit.

Quænam à Deo in oratione petenda?

Omnia, quæ Dei gloriam & noſtram ſalutem concernunt, ſive bona ſpiritualia, ſive corporalia.

Quæ vocas bona ſpiritualia?

Quæ ad animæ ſalutem & vitæ æternæ conſecutionem ſunt neceſſaria; Qualia ſunt, remiſſio peccatorum, gratia Dei, fides, juſtitia, renovatio, gubernatio Spiritus ſancti, conſtantia in fide, perfeverantia in adverſis, &c.

Quæ vocas bona corporalia?

Quæ ad corporis incolumitatem & vitæ
hujus

hujus conſervationem ſunt neceſſaria: Qualia ſunt; bona valetudo, divitiæ, eruditio, ſapientia, pulchritudo, victus, amicitus & infinita alia.

Annè utraq; eodè modo ſunt expetenda?

Non ſunt; ſpiritualia enim à Deo petenda ſunt ſine omni exceptione & conditione (quia ſimpliciter ad juſtitiam & ſalutem ſunt neceſſaria.)

Corporalia verò certa quapiam conditione petenda ſunt, (quia non ſimpliciter ad ſalutem ſunt neceſſaria.)

Quænam eſt iſta conditio?

Ut Deus ea nobis largiatur, ſecundum voluntatem ſuam, ſi 1. ad divinam gloriam illuſtrandam, & 2. ad ſalutem noſtram, vel proximi promovendam profutura ſunt.

Pro quibus eſt orandum?

Cum pro nobis ipſis, tum pro aliis promiſſis ſive hominibus (ſive amicis, ſive inimicis; ſive piis, ſive impiis; ſive ſanis, ſive ægrotis; in primis autem pro domeſticis fidei.)

Annè & pro defunctis de mortuis

ſit orandum?

Neutiquam. Quia 1. nullum ejus reū habemus in scripturis praeceptum. 2. Nullam promissionem. 3. Nullum exemplum.

QUOMODO est orandum?

1. *In nomine Christi, Joh. 16. 21.*
2. *In vera fide, Matth. 21. 22.*
3. *Absq̄ hesitatione, Jacob. 1. 7. 1. Joh. 5. 10.*
4. *In spiritu & veritate, Joh. 4. 23.*

QUANDO & quo tempore est orandum?

Omni tempore, Ephes. 6. 18. quoties necessitas in die tribulationis exegerit, Ela. 26. 16. 17.

UBI & quo in loco orandum?

In omni loco, 1. Tim. 2. 4. etiam in cubiculo, clauso ostio, in abscondito, Matth. 6. 8.

QUO SERMONE orandum?

In publicis sacris conventibus, non exotico sermone orandum est, sed materno seu popolare, qui à vulgo & toto cœtu possit intelligi, in totius Ecclesie adificationem (id quod Apostolus ex seruis verbis praecepit, 1. Cor. 4. 5. & seqq.)

QUO GESTU orandum?

Certus in orando gestus in scriptura non praescribitur, sed indifferens relinquitur, pro cuiusvis devotione, juxta Sanctorum exempla.

Suntne inter orandum genua flectenda ad nomen JESU?

Sunt, Quia 1. gestus iste in scriptura passim commendatur, ceu pietati & invocationi consentaneus, Dan. 7. v. 10, Luc. 22. v. 41. Act. 20. 36 & 21. v. 5.

Quia 2. Paulus expresse dicit. Omnia genua in nomine IESU flectenda esse, Phil. 2. v. 10.

Rectene fit, si quando ad nomen JESU de-tracto pileo caput aperitur?

Quidni recte? est enim externa ceremonia, quâ interiorum devotionem & reverentiam cordis erga ipsum Salvatorem nostrum Christum, cui sacrosanctum hoc nomen competet, ipso opere declaramus.

Num & inter precandum, Christianis licitum est adhibere signum crucis?

Antiquâ factum illud Ecclesie consuetudine; 1. memoriam crucis & passionis Christi. 2. in testimonium fidei sua in Christum.

crucifixum. Hoc igitur sine etiamnum ob-
servare Christianis liberum est. Absit au-
tem superstitio, ne effecta solius mortis Chri-
sti propria signationi huic externa tribuan-
tur.

DE ORATIONE DOMINI-
CA IN SPECIE, EJUS-
demq; partibus.

Recita nunc formulam precatationis
Dominicæ.

Pater noster, qui es in cœlis.

1. Sanctificetur nomen tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœ-
lo, ita & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie.
5. Et remitte nobis debita no-
stra, sicut & nos remittimus debi-
toribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentatio-
nem.
7. Sed libera nos à malo.

Quia

Quia tuum est regnum & po-
tentia & gloria, in secula seculo-
rum, Amen.

Oratio Dominica quot habet membra?

Tria: 1. Prefatiunculam. 2. Petitiones
ipsas, numero septem. 3. Clausulam.

Quæ sunt verba prefatiunculæ?

Pater noster qui es in cœlis.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus amanter nos hanc prefati-
unculam iuvat, ut verè credamus,
eum nostrum verum patrem, nos-
que ejus veros filios esse: ut eum
confidentius plenâ fiduciâ invoce-
mus, quemadmodum videmus li-
beros certâ fiduciâ aliquid à paren-
tibus suis petere.

Quem intelligis voce PATRIS?

Per Patrem hic intelligitur non solum
prima persona Trinitatis, (quæ ab aeterno ge-
nuit filium consubstantialem) sed tota Tri-
nitas, Pater, Filius & Spiritus sanctus, solus
verus, unus & unus Deus.

CUX

CUR NOMEN PATRIS PRÆMITTIS IN ORATIONIS FORMULA?

Ad excitandum in nobis filialem fiduciam in patrem cœlestem, quâ invitati majore cum confidentia debemus invocare, deq; paternâ ejus exauditione nec quicquã debitare

CUR NOSTER Pater dicitur?

1. *Quia omnes credentes in Christo sunt fratres, unum patrem cœlestem habentes.*
2. *Ideoq; pro se invicem singuli mutuo debent eundem patrem cœlestem invocare.*

CUR IN IDIOMATE GERMANICO DICITUR? Pater noster, Vater Unser: & a m: No-
ster Pater. Unser Vater?

Utrouis modo dicatur, perinde est. Quia tamen more veteri. & ad imitationem Graeci & Latini (addi etiam Hebraei sermonis) consuetum fuit dicere PATER NOSTER; rectè etiam morem illum sequimur: ut statim in primâ fronte nomen Patris, excites in nobis filialem fiduciam.

CUR ADDITUR: QUI ES IN CÆLIS?

1. *Ut non intelligatur Dominus terrenus, sed cœlestis & omnipotens Dominus, qui potens sit omnia facere superabundanter,*
quàm

quàm petimus aut intelligimus, Eph. 3. 29.

2. *Ut majori fervore spiritus adoretur.*
3. *Ut memorantis sursum ad cœlestia elevetur.*

Anne per cœlos locus aliquis in suprema patre Mundi, intelligitur?

Nequaquam. Sed cœlestis majestas, quæ nullo loco inclusa est, innuitur.

(Nam cœli cœlorum Deum non capiunt, 1. Reg. 8.)

I. PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Nomen Dei per se quidem sanctum est, verum nos oramus hanc petitione, ut apud nos quoq; sanctificetur.

Qua ratione sanctificatur apud nos?

1. Cum verbum Dei purè & sincerè inter nos docetur, 2. & nos secundum illud, ut filios Dei decet, piè vivimus; (quod ut fiat, dona,
E nobis,

nobis mi Pater cœlestis.) Qui verò aliter 1. docet & 2. vivit, quàm verbum Dei docet, ille nomen Dei inter nos prophanat; Ne autem hoc accidat, tu prohibe, mi Pater cœlestis.

Quid intelligitur per NOMEN Dei?

1. Notitia Dei, quoad essentiam & voluntatem, 2. gloria, honor & majestas. 3. omnia ejus facta, virtutes, opera & beneficia in scripturis nobis decantata.

II. PETITIO.

Adveniat Regnum tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Regnum Dei venit etiam per se, sine nostrâ oratione, sed petimus hac precatione, ut ad nos quoque perveniat.

Qua ratione fit istud?

Cùm pater cœlestis dat nobis suum sanctum Spiritum, qui efficit sua gratia, ut 1. sancto ejus ver-

bo creda-

bo credamus, ac 2. piè hinc temporaliter, 3. illic in æternum vivamus.

Quid intelligitur per REGNUM DEI in hac petitione?

Potissimum regnum gratia & gloria.

III. PETITIO.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, sic & in terrâ.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Bona ac misericors Dei voluntas fit quoque sine nostrâ oratione: verum nos rogamus hanc petitione, ut etiam apud nos fiat.

Quâ ratione fit istud?

Cùm Deus 1. frangit atque impedit omne malum consilium, voluntatem & conatus, qui obstant, quò minus nomen Dei sanctificemus, regnumque ejus ad nos pervenire possit; velut est Diaboli, mundi & carnis nostræ voluntas:

E 2

Dein.

Deinde cum confortat & conservat nos firmiter in suo verbo ac fide, usque ad finem vitæ nostræ. Hæc est misericors ac bona ipsius voluntas.

Quid intelligis per voluntatem Dei in hæc petitione?

Voluntatem Gratia de salute nostra, nobis in Evangelio propositam & revelatam. Et voluntatem Præcepti, de obedientia nostra & subiectione voluntatis nostræ.

Quid ergo petimus hæc precatione?

Faciatur, nos misericordem ac bonam illam Dei voluntatem, in verbo expressam, efficere nostris viribus non posse, nec obedientiam præstare debitam: Ideoque, petimus, ut ipse nobis gratiam largiri velit, quò etiam apud nos fiat in cordibus nostris.

Cur additur, sicut in cælo, ita & in terrâ?

Ad significandam voluntatis nostræ, cum sanctorum Angelorum voluntate, conformitatem.

[Ut sicut angeli promptissimè in verâ sanctitate & castitate, voluntatem & iussu patris

patris cœlestis perficiunt, *Psal. 103.* ita & nos illorum exemplum imitantes, sanctè vivamus, voluntatemque Dei promptè in hac terrâ exsequamur.]

IV. PETITIO.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Deus dat quidem omnibus panem quotidianum, quamvis non petamus, etiam malis hominibus; At nos precamur hæc petitione, ut agnoscamus beneficium hoc, atque ita panem nostrum quotidianum; cum gratiarum actione accipiamus.

Quid significat panis quotidianus?

Significat omne, quod ad vitæ nostræ necessitatem ac sustentationem pertinet; videlicet, cibum, potum, vestes, calceos, domum, arcam, agros, pecudes, pecuniam, divi-

Regi nyomataványok, Matica Slov. Martin: /316.ig.j/

divitias, probam conjugem, probos liberos, probos servos, probum ac fidum magistratum, bonum Reipublicæ statum, commodam aëris remperiem, pacem, sanitatem, modestiam, honorem, bonos amicos, fidos vicinos & id genus alia.

Cur dicimus PANEM?

Ut moneamur, non amplas divitias à Deo petendas ad luxum & superbiam, sed vitum & amictum duntaxat necessarium.

Cur dicimus panem NOSTRUM?

Ut 1. admoneamur, justo labore nobis panem nostrum acquirendum, nec aliorum panem illicito modo affectandum.

Ut 2. doceamur, etiam pro aliorum sustentatione, ex Christianâ charitate nobis precandum.

Cur dicitur panis Quotidianus & in

Græcè ἐπισημασμένος.

Vox hæc aliud nil quam adventitium panem significat, qui singulis advenientibus die-

diebus, nobis ad vitam nostram sufficientiam est necessarius.

Cur additur HODIE?

Propterea, quia non anxie solliciti esse in crastinum, sed ubi vocationis operas debita sollicitate fecerimus, incrementum de die in diem Deo commendare debemus.

Cur petimus, panem nobis DARI?

Ut testemur, nos merè mendicos coram Deo, adeoque omnia, que habemus, non nostre industria, sed divina benignitati supremi omnium datoris accepta ferre. (juxta illud Psalmi: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imple omne animal benedictione.)

V. PETITIO.

Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Petimus hac precatione, ne pater celestis velit respicere peccata.

nostra, & propter ista remissionem nobis denegare. Quandoquidem nullis rebus, quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut velit nobis sua gratia donare omnia. Quia quotidie multipliciter peccamus, & nil nisi poenas meremur.

Tunc nos quidem vicissim ex corde condonabimus iis, à quibus in nos peccatum est, illisque libenter beneficiemus.

Quid intelligis per DEBITA?

Debita nostra sunt omnia nostra peccata, affectus cogitata, dicta & facta, cum lege Dei pugnantia, peccata commissionis & omissionis, quæ quotidie committimus, & propterea poenas temporales ac aternas promeremur.

Quid igitur nobis faciendum?

Ad solius Dei misericordiam nobis unice confugiendum, & gratuita peccatorum remissionem.

missio Christi merito nobis acquisita, petenda: orando, ut velit nobis suâ gratiâ & bonitate condonare omnia.

Cur petimus: Remitte nobis debita nostra: & non remitte mihi debita mea?

Quia Christus vult peccata nostras esse mutuas, & ita pro remissione peccatorum proximi etiam orare nos debere.

Cur adduntur hæc verba: Sicut & nos remittimus debitoribus nostris?

Vult Christus iisdem docere, si velimus consequi gratuitam peccatorum remissionem, ut vicissim ex corde condonemus iis, à quibus in nos peccatum est, iisdemq; libenter beneficiamus: Quod nisi fiat, neq; nobis remissionem peccatorum gratuitam à Deo sperandam esse.

VI. PETITIO

Et ne nos iuducas in tentationem,

Quæ est hujus petitionis sententia?

Deus quidem neminem tentat, sed tamen petimus hac petitione,

Es

3

usc

ut ipse nos custodiat & conseruet, ne Satanas, mundus & caro nostra nobis imponant, & nos à recta fide, ad superstitionem, desperationem, atque alia gravia scelera atque flagitia seducant. Et ut maximè ejusmodi tentationibus sollicitemur, ne succumbamus, sed ut tandem vincamus & triumphemus.

Quid intelligitur per TENTATIONEM hanc petitione?

Non tentatio probationis ad bonum, quæ solius Dei est, & quæ se sancti à Deo probari petunt: sed tentatio deceptionis ad malum, quæ à Satanâ variis modis perficitur: unde & καὶ ἑξοχὴ Tentator dicitur: Matth. 4. 3.

Annon ergo & Deus tentat ad malum?

Deus neminem tentat ad malum: unusquisque vero tentatur, cum à propria concupiscentiâ abstrahitur & inescatur. Jacob. 1. 13. 14.

Cur ergo hic petimus: Ne Deus nos inducat in tentationem?

Verbum activa significationis; Ne inducas in tentationem, non significat efficacem Dei operationem ad malum, sed vi Hebraismi significat permissionem. Sensus igitur est: Ne inducas nos id est, ne finas live, permittas nos induci in tentationem, Cyprianus.

VII. PETITIO.

Sed libera nos à malo.

Quænam est hujus petitionis sententia?

Oramus hac precatione, tanquam in summa 1. ut Pater noster cœlestis liberet nos ab omnibus malis ac periculis corporis & animæ, bonorum & honorum. 2. Et ut tandem, cum hora mortis venerit, felicem vitæ exitum nobis largiatur. 3. Nosque pro sua gratuita bonitate ex hac miseriarum valle ad se in cœlum recipiat.

Quid intelligitur hic per malum?

Sub malo hic comprehenduntur omnia:

E 6

54

qua

qua quoquo modo hominibus mala sunt, ve-
luti Diabolus, omnis generis peccata, pe-
ricula, adversitates, incommoda, morbi,
mors item & temporalis & æterna.

**DE CLAUSULA (SIVE EPI-
LOGO) ORATIONIS.**

Quænam sunt verba clausulæ (sive Epilo-
gi) orationis Dominicæ?

*Quia tuum est regnum, & potentia, &
gloria, in secula seculorum Amen.*

Qui sit, quod Lutherus hæc verba in ex-
plicatione Catechetica omisit?

*Factum illud est, quia in generali expli-
catione & à univ. ista comprehenduntur.*

Quæ est Epilogi hujus sententia?

*Est gratiarum actio orationi annexa, quæ
haud aliter, ac si jam petita accepissemus,
grates Deo solvimus, fiduciamq; in sanctam
ejus promissionem alimus & confirmamus,
quod tum velit, tum possit dare, quod petim.*

Quid significat AMEN?

*Significat idem quod Ita, Verè, Certè,
Indubitanter, hæc eveniant & fiant.*

Cur clausula hæc AMEN, orationi
subjicitur?

III

Ut ego sim certus, ejusmodi pe-
titiones patri nostro cœlesti esse
acceptas, atque ab eo exauditas.

Unde verè statuire potes, preces
tuas Deo esse acceptas?

Quid ipse mandavit, ut ad istum
modum oremus, (Matth. 6. 44. &
7. 7. Luc. 11. Psal. 50. 15.)

Unde certè statuire potes, preces
tuas esse à Deo exauditas?

Quia ipse mediante juramento
promisit nobis, se nos exauditu-
rum esse, Joh. 16. 23. & 14. 13.

Ergone Deus preces nostras sem-
per exaudit?

*Semper exaudit, si secundum voluntatem
ejus petierimus, I. Joh. 5. 14. Omnia enim
quacumq; petieritis, credite, quod accipietis,
& eveniens vobis, Mat. 11. 24.*

Siccine igitur promiscuè omnia, quæ in
Christi nomine petierimus, accipiemus?

*In spiritualibus, quæ simpliciter ad salu-
tem nostram necessaria. Deus semper exau-*

E 7

dis:

55

Regi rymtatványok, Matice Slov. Martin:
/316.ig.j/

dit: in corporalibus vero semper exaudit, si non ad nostram voluntatem, certe secundum suam voluntatem, & nostram utilitatem. August.

* Dic denique, quis usus orationis Dominicae?

Ut agnoscamus, omnia, quae ad temporalis huius vite conservationem, aeterna vero consecutionem pertinent, nos aliunde non nisi à solo Deo consequi posse, idcirco, singula haec ab ipso corde fidei impetranda & petenda esse.

DE IV. DOCTRINAE CATECHETICAE CAPITULO

Quodnam est quartum doctrinae Catecheticae caput?

Sacramentum Baptismi.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Quid sunt Sacramenta?

Sacramenta sunt actiones divinitus instituta, in quibus Deus sub visibilibus signis, invisibilibus

invisibilem gratiam & bona nobis offert & exhibet.

Quis est auctor & CAUSA EFFICIENTIS Sacramentum?

Solus Deus (Is enim solus gratiam illam, cujus sacramenta sunt organa & singula, dare & confirmare potest)

Quanam est MATERIA Sacramentorum?

Materia terrena sacramentorum, est Elementum, signum, sive symbolum, certo institutionis verbo definitum.

Quae est forma Sacramentorum?

Forma sacramentorum est solennis & legitima administratio elementi juxta institutionem divinam.

Quinam sunt FINES, quorum gratia Sacramenta instituta?

Principales sunt duo I. Ut sine organo sive materia, offerentia, exhibentia & applicantia divinam promissionem, de gratuita peccatorum remissione: justitia & salute aeterna.

II. * Ut sine fidei nostra, erga promissiones divinas oblationes, signacula, testimonia, & quasi pignora

Regi nyomtatványok, Matrica Slov. Martin: /316.ig.1/

Quotuplicia sunt Sacramenta?

Duplicia: alia fuerunt Veteris: alia sunt Novi Testamenti.

Quot sunt Sacramenta V. Testamenti?

Duo: Circumcisio, & Pasce sive agnus paschalis.

* Quot sunt sacramenta N. Testamenti?

Duo Baptismus & Cæna Domini.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Baptismus non est simpliciter aqua, sed quæ sit divino mandato inclusa, & verbo Dei comprehensa.

* Seu:

Baptismus est actio divinitus instituta: in qua Deus per lavacrum aqua in verbo, nobis peccata nostra per & propter Christum remittit, nos in filios suos adoptat, & heredes omnium bonorum suorum celestium constituit.

[Baptismus est prius Novi Test. sacramentum, quo immersione sive asperione aque in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti

sancti factâ, homo per Spiritum S. regeneratur & renovatur.

Quodnam est illud verbum Dei?

Est 1. Verbum Institutionis: ubi Dominus noster Jesus Christus inquit; Euntes docete omnes gentes, & baptisate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth. 28. 10.

2. Verbum Promissionis: Quicumque crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit: Qui vero non crediderit, condemnabitur, Marc. 16. 16.

Quis est auctor seu CAUSA EFFICIENS Baptismi?

Ipse Deus: Iohannes enim non propria auctoritate, sed mandato divino baptisavit, Luc. 3. 2. Joh. 1. 23. 33. & 3. 22.

Quinam administrare debent baptismum?

Ordinarie quibus Ecclesie ministri legitime vocati; quibus certo mandato potestas baptisandi concessa est; Matth. 28. 13.

Ans.

Annón verò licitum est homini privato
sive mari sive foeminae, baptismum
administrare?

*Dummodo institutionis verba legitime
servet, utique licet. Verùm non nisi in casu
duntaxat necessitatis summa.* [Exemplo Zi-
porae, Exod. 3. Hebraearum matrum, 1.
Maccab. 1. Vi effati Christi: Nisi quis re-
natus fuerit ex aqua & spiritu, non potest
intrare regnum caelorum, Joh. 3 v 5.

Estne etiam verus ac salutaris bap-
tismus qui à ministro impio confertur?

*Omnino. Siquidem virtus & efficacia, ut
Sacramentorum in genere, ita & Baptismi,
non à ministri vel fide, vel impietate depen-
det, sed ex solius Dei institutoris dispositio-
ne, promissione, potentia & veritate.*

Quænam est MATERIA Baptismi?

*Materia (sive res) terrena baptismi est
Aqua: exque vera, naturalis sive elemen-
tarius, Verbo Dei adhuc sicut sacramenta-
lem ordinata, Joh. 1. 33. Joh. 3. 5. Ephes.
5. 26.*

*Materia (sive res) Cælestis est sacrosan-
cta Trinitas, Deus Pater, Filius & Spiritus
San-*

*sanctus; in cuius nomine baptismus admini-
stratur. Matth. 28. v. 19.*

Quæ est FORMA Baptismi?

*Est immersio hominis in aquam, sive a-
persio, vel affusio aqua in nomine Patris, Fi-
lii & Spiritus sancti.*

Quomodo verò ista immersio vel a-
persio fieri debet?

*Indifferens planè est, sive fiat in fronte,
sive in pectore, sive corpore toto: itemque
vel unâ, vel duabus, vel tribus vicibus [Ea
enim de re nullum in divinis literis vel
mandatum, vel exemplum existat. Meritò
tamen ordinis causâ conformitas rituum
in Ecclesia observatur, quæ temerè à pri-
vato homine mutanda non est.]*

Sed ante verba ista, In nomine PA-
TRIS & FILII, & SPIRITUS
SANCTI, immutare licet?

*Non licet. Quia huic ipsi 1. Christus ritum
& formam baptismi prescripsit: & 2.
expressè trium personarum sui mentio: & 3.
presentia, confessio, & invocatio totius Tri-
nitatis, confirmatur.*

* Quis

* Quis est FINIS, in quem baptismus institutus est?

Ut certior inde reddamur, Deum nos in filios suos adoptasse, & in omnibus paternum erga nos effectum declaraturum esse.

Quis ergo est EFFECTUS baptismi?

Seu:

Quid præstat aut confert baptismus?

1. Operatur remissionem peccatorum.

2. Liberat à morte & Diabolo, &

3. donat æternam beatitudinem omnibus & singulis, qui credunt hoc, quod verba & promissiones divinæ pollicentur.

Quæ sunt illa verba ac promissiones divinæ?

Ubi Dominus noster Jesus Christus, *Marc. 16. 16.* dicit: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Quo

Quomodo verò aqua Baptismi tam magnas res efficere potest, cooperari scilicet remissionem peccatorum, liberare à morte & beatitudinem æternam donare?

Aqua certè tantas res non efficit, sed verbum Dei, quod in & cum aqua est, & Fides, qui verbo DEI aquæ addito credit. Quia aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua, & non baptismus: sed addito verbo Dei est baptismus, *hoc est*, salutaris aqua gratiæ & vitæ, & lavacrum regenerationis in Spiritu sancto.

Ecquis horum verborum genuinus sensus est?

*Aqua sola ejusdemq; aspersione, remissionem peccatorum in & per se non operatur; sed idèo duntaxat, quia est Medium si-
ve Instrumentum, certo verbo Dei sanctificatum, cum quo & per quod Spiritus sanctus regenerationem ac renovationem in baptisato efficaciter perficit.*

Ubi hoc scriptum est?

Sanct.

Sanctus Paulus ad Titum 3. v. 5 6, 7. 8. inquit: Secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis ac renovationis Spiritus sancti: Quem effundat in nos opulenter, per Jesum Christum, Salvatorem nostrum: ut iustificatio ipsius gratiam, haeredes efficeremur, juxta spem vitae aeternae. Hoc certissime verum est.

Quid verò ista in aquam immersio (in genere) significat?

Significat, quòd vetus Adam, qui ad huc in nobis est, subinde per quotidianam mortificationem ac poenitentiam in nobis debeat submergi & exingui, unà cum omnibus peccatis & malis concupiscentiis, atque rursus quotidie emergere & resurgere novus homo, qui in iustitiam & sanctitate coram DEO vivat, in aeternum.

Quid

Quid intelligis per veterem Adamum?

Omnes concupiscentias pravas, & peccata per lapsum Adami in nos derivata, ac à parentibus nobis ingenta.

Quomodo vetus ille Adamus in nobis submergitur?

Per quotidianam mortificationem & poenitentiam; Quando concupiscentiis pravis resistimus, easdem supprimimus, nec in peccata actualia erumpere permitimus.

Quid intelligis per novum hominem?

Hominem à Spiritu S. regeneratum, qui in iustitia & puritate, hoc est, vera fide, & morum sanctimonia absque hypocrisis coram DEO perpetuo vivit.

Ubi hoc de mortificatione & resurrectione (spirituali) scriptum est?

Sanctus Paulus ad Roman. 6. 3. 4. dicit: Sepulti igitur sumus cum Christo per baptismum in mortem; ut, quemadmodum Christus excitatus est à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitae ambulemus.

Quod

Quodnam est OBJECTUM baptismi?

Seu: Quiaam sunt baptisandi?

Soli vivi homines. Illi enim soli 1. jubentur à Christo baptisari, Matth. 28. 19. Euntes docete omnes gentes (homines quos vis) baptisantes eos, &c.

2. Illis solis competit promissio finis & effectus baptismi, Regeneratio scilicet. Adoptio & Renovatio, Joh. 3. 5. Act. 2. 39.

3. Illos etiam solos Apostoli baptisasse leguntur.

Sed anne promiscue quivis sunt baptisandi?

Non: sed Apostolorum exemplo discrimen inter adultos & infantes observandum erit.

Quid de Adultis baptisandis statuendum?

Non omnes adulti promiscue baptisandi sunt, sed isti tantum adulti (sive feminae sive maris) qui in fundamentis religionis & fidei Christiana, prius informati sunt, quia Christus dicit: Qui crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit, Marc. 16. 16.

Quid de infantibus statuendum?

Distinguendum est inter infantes infidelium, qui nascuntur extra Ecclesiam, & Christi-

Christianorum, qui nascuntur intra Ecclesiam: Hos solos baptisandos esse censeo, illos infidelium non item.

Quibus argumentis probas infantes esse baptisandos?

Præter alia probo his præcipue:

Quia 1. mandatum Christi de baptisandis gentibus est universale, Matth. 28. 19.

2. Quia promissiones fœderis divini, ipsis etiam infantibus facta, Act. 2. 39.

3. Quia infantes in peccatis concepti & nati, opus habent regeneratione ex aqua & Spiritu, Joh. 3. v. 5. 6.

4. Quia infantibus beneficia Christi applicari non possunt per medium aliud, quam per baptismum.

5. Quia circumciso, cui baptismus successit, Coloss. 2. 11. infantibus octavo die adhibita Gen. 17. v. 10.

6. Quia denique infantum baptismus, ad Apostolorum praxin, in Ecclesia Christi semper fuit observatus.

Quibus ceremoniis baptismus est administrandus?

E

Isti-

61

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martini: /316.ig.j/

Istiusmodi, quae vel verbis institutionis, vel aliis scripturae testimoniis, sunt praefinitae. Cujusmodi sunt preces, gratiarum actiones, & aliae nonnullae de baptismo, ejusdemque salutari fructu, commonefactiones.

Recte fit, quod etiam susceptores & patrini ad infantulorum baptismum rogantur?

Antiqua id consuetudine recte observatur, ut 1. devotas ad Deum, pro infantibus baptisatis, preces fundant.

Ut 2. suscepti baptismi testimonium perhibeant.

Ut 3. Christiana nomina baptisatis imponant.

Ut 4. aequè ac parentes, eosdem in fide & timore Dei instituant.

Quo loco baptismus peragendus?

Ordinarie non nisi in publico Ecclesiae coenae: In casu tamen necessitatis in aliis etiam locis privatis, administrare baptismum liberum & nusquam prohibitum est.

Quo tempore, die & hora baptismus est administrandus?

Liberum est Christianis quocumque tempore.

tempore, die & hora baptismum peragere: Attentandum tamen, ut sicut in adiaphoris aliis, ita & hic, omnia ordine & decenter peragantur.

DE V. DOCTRINAE CATECHETICAE CAPITE;

Quodnam est quintum doctrinae Catecheticae caput?

Alterum N. T. Sacramentum, vulgò Coena Domini (sive Sacramentum altaris) dicitur.

Quare Coenam Dominicam vocas Sacramentum altaris?

Ideo, quia antiquitus in Ecclesia Christiana super altari celebrari consuevit.

Quid intelligitur nomine altaris?

Nomine altaris intelligitur mensa, in qua conferebantur munera Christianorum, ex quibus segregabantur ea, quae ad sacrae coenae celebrationem requirebantur; reliqua cedebant sustentationi ministrorum & refectioi pauperum.

Quod si mensa idem est, quod altare, cur non ad Christi ipsius exemplum, mensa potius in actione cœnæ Domini, cæ utimur, quàm altari?

Liberum quidem est utrumque.

Quia Christus nec 1. altarib⁹ interdixit,

Nec 2. usum mensæ lignæ præcepit.

Nec etiam 3. an & quâ mensâ lignæ an lapideâ Christus usus fueris, scripturâ uspiam meminisset.

Nos igitur mensis istis lapideis, formam duntaxat altarium externam representantibus, pro libertate Christianâ utimur.

Cur verò sacramentum hoc dicitur

COENA?

Cœna dicitur, quia vespere post cœnam Agni paschalis fuit instituta, Matth. 26. 20. 26. & seqq.

Cur dicitur Cœna DOMINICA?

Dominica dicitur ab autore sive institutore, quia à Domino nostro Jesu Christo primò instituta, Matth. ibid. I Cor. II. 23.

Quid est sacramentum altaris sive Cœna Dominica?

Est verum corpus & verus sanguis

guis Domini nostri Jesu Christi, sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum & bibendum, ab ipso Christo institutum.

* Sen:

Cœna Dominica est actio divinitus instituta, in quâ Dominus noster Jesus Christus ipse præsens est, nobisq; cum pane & vino verum suum corpus & sanguinem exhibet: in certissimam ob signationem, quòd remissionem peccatorum habeamus, & cum ipso in æternum vivere debemus.

(Cœna Dominica est alterum N. Test. sacramentum à Christo institutum, in quo cum pane benedicto corpus suum manducandum, & cum vino benedicto sanguinem suum bibendum, Christus vere exhibet. in ipsius omniumq; beneficiorum ejus recordationem & efficacem ob signationem.)

Ubi verba Institutionis Cœnæ Dominicæ scripta suat?

Sic scribunt SS. Evangelistæ, Matthæus, 26. 26. Marc. 14. 22. Luc.

F 3

22.

Regi rýomata tványok, Matrica Slov. Martia: / 316. ig. j.

22. 19. & S. Paulus, Cor. 11, 23.

Dominus noster Jesus Christus, in eâ nocte, quâ traditus est, accepit panem; & postquam gratias egisset, fregit ac dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postquam cœnavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes; Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

Quisnam est auctor seu CAUSA EFFICIENS Cœnæ Dominicæ?

Primus Auctor sive institutor, est Dominus noster Jesus Christus *Ἰησοῦς Χριστός*, Deus homo.

Homo, verax, sapiens & omnipotens, Matth. 26. &c.

Quenam est MATERIA Cœnæ Dominicæ?

Materia (sive res) terrena, est panis & vinum; materia verò (sive res) cœlestis, est corpus & sanguis Christi.

Quem hic PANEM intelligis?

Panem intelligo verum, qui ex farinâ commoliti frumenti & aquâ pistus ac coctus est. Cujus qualitatis & figuræ panis ille erit?

Si modo ex farinâ & aquâ pistus sit, nihil interest, sive sit fermentatus, sive triticeus, sive siligineus, sive frumentarius alius: sive iidem rotundus, sive oblongus, sive quadratus, sive aliâ quacumq; formâ. (Non enim vel hujus generis panem Christus vetuit, vel illius præcepit) Ideoq; omne hoc in liberatâ Christianâ possum est.

Quid de rotundis istis panibus minutis, quos prisco nomine HOSTIAS appellant itatuis, suntne verus panis?

Quidni; 1. Constant enim substantialibus panis partibus, materiâ scilicet & formâ, cum sint ex farinâ tritici generosioris & aquâ pisti.

F 4

a. Com-

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin: / 116. ig. j.

2. *Competunt illis accidentia propria panis, color scilicet sapor, vis nutriendi, &c. verus igitur panis revera erunt.*

Recte ne igitur hostiae istae in usu coenae adhibentur?

Recte utique ex antiqua Ecclesia consuetudine adhibentur: Quia non tantum verus panis sunt, verum etiam ad distributionem & sumptionem vel maxime idonea sunt, imprimis etiam apud egrotos.

Quid vero de FRACTIONE panis statuendum, anne isthaec in sacra synaxi necessaria?

Equidem distributio panis est necessaria. Modus vero distributionis est indifferens. Sive ergo panis vel ante, vel inter distributionem, cultro secetur, sive digito frangatur, sive alio quocumque modo ad distributionem preparatur, nihil prorsus interest; quia utrobique finem suum assequitur: modo ideo frangatur, ut inter communicantes distribuatur.

Quomodo exhibitus panis excipiendus, anne manibus, an vero solo ore?

Curiosum id est, quarere. Sumptio &
man-

manducatio qua ore fit, omnino est necessaria: Modus vero sumptionis est indifferens, sive manibus prius apprehendatur & ori admoveatur, sive ore solo e manibus porrigentis pastoris sumatur: modo ad vescendum accipiunt, & revera etiam manducetur.

[*Cavendum tamen, ne innovatio non necessaria offendiculum pariat.*]

Quodnam vinum in SS. coenae usu adhibendum?

Sicut verus & naturalis panis, ita verum etiam & naturale vinum, quod sit genimen sive fructus vitis, & exuvius expressum, Matt. 26. 29 Luc. 22. 18.

Quale vinum esse debet, albumne an rubrum?

Nihil interest, sive album sit sive rubrum, pro cuius libet Ecclesia recepta consuetudine. [Cavendum tamen, ne quacum offendiculo suscipiatur innovatio.]

Estne vinum in calicibus inauratis exhibendum, an in poculis ligneis vel vitreis?

Perinde est.

Nam quali poculo Christus in coena usus fuerit, in verbis institutionis non exprimi-

tur. Quia igitur 1. nec calices inauratos prohibuit: nec 2 aliorum usum praecepit, cuiuscunque sint materia & forma sive lignis sive vitri, sive argentei, sive cuprei, &c. sint: merito nos ex libertate Christiana, calices illos inauratos pro antiqua & ecclesia prisca consuetudine indifferentior adhibemus.

Cum verò corpus & sanguis Christi sine res coelestis cenae Dominicae, Quale corpus & Qualis sanguis hic intelligitur?

Verum illud & naturale corpus Christi humanum, quod ex Maria virgine in personam filij Dei assumptum, & pro nobis in mortem traditum est, Matth. 26, 26. Similiter verus & naturalis sanguis, qui in redemptionem peccatorum nostrorum in arâ crucis effusus est, Matth. 26, 28.

Qualis autem est unio panis & corporis Christi, vini itidem & sanguinis Christi?

Unio sacramentalis in S. cenâ est vera & realis conjunctio panis & corporis Christi, atque vini & sanguinis Christi, quâ ex ordinatione & institutione Christi, in usu & sumptione S. cenae, unâ manducatione sacramentali, cum pane, editur verum corpus Christi.

Christi, & unâ bibitione sacramentali, cum vino bibitur verus sanguis Christi.

Unde verò hæc unio sacramentalis probatur?

Ex verbis institutionis, ubi Dominus de pane, (quem exhibebat) dicit: Edite, hoc est corpus meum: & de calice, quem porrigebat, dicit: Bibite, hic est sanguis meus.

[Quibus discrete indicat se non tantum panem, sed cum pane etiam corpus suum manducandum: nec tantum vinum, sed & cum vino sanguinem suum bibendum tradere & ordinare]

Annon verò verba illa institutionis sunt Tropica?

Nequaquam.

Omnia enim Tropus est mutatio significationis propria in alienam. Atqui in verbis institutionis. Hoc est corpus meum, &c. non est mutatio significationis propria in alienam: (quia singula verba nativam generis, nam & propriam suam significationem retinent.) Ergo & verba hæc institutionis non sunt Tropica.

Proba amplius, verba hæc institutionis non esse Tropica sed in nativâ *Ἐν ἰσθῶν* (secundum literam) intelligenda esse?

Probo inde præcipue quia hæc ipsa sunt 1. verba testamenti. 2. Mandati Dei. 3. Articuli fidei. 4. Sacramenti fœderis. Quæ omnia & singula verbis propriis & non modificatis concipi solent. 5. Nec ulla causa afferri potest quare à literalis sensu in hoc mysterio sit credendum.

Quanam est FORMA Cœnæ Dominicæ?

Forma, SS. Cœna consistit in ipsa actione, certo verbo Dei de terminata. Nempe in manducatione panis & corporis Christi, & in bibitione vini ac sanguinis Christi, juxta verba institutionis, Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus.

Annon verò aliâ manducatione & bibitione editur seorsum panis & bibitur vinum, nempe naturalis; aliâ in eadem manducatione & bibitione editur ac bibitur seorsum corpus & sanguis Christi nempe spirituali?

Nequaquam. Una etenim, non gemina est manducatio panis & corporis Christi: Una & non gemina, bibitio vini ac sanguinis

nis Christi: eaque neque sola naturalis, neque sola spiritualis, sed Sacramentalis.

Quam vocas manducationem & bibitionem naturalem?

Quâ proprie & per se solus panis comeditur, & solum vinum bibitur.

Quam vocas manducationem & bibitionem spiritualem?

Quâ solum corpus & sanguis Christi, cum omnibus ejus beneficiis per se & immediate fide percipiuntur.

Quam vocas manducationem & bibitionem sacramentalem?

Quâ in unico & indivulso sacramento institutionis Christi, panis & corpus Christi simul ore manducantur, & vinum & sanguis Christi simul ore bibuntur, mysticè (sacramentano modo) per & propter unionem sacramentalem.

Quid ergò in sacro sancta Cœna Domini accipis?

Credo me in sacra Domini cœna cum pane & vino, verum corpus & sanguinem Domini ac Salvatoris mei Jesu Christi, verè percipere.

Regi rýomta tványok, Matrica Slov. Martia: /316.ig.j/

Quibus fundamentis demonstratur verā
hæc & substantialis præsentia, manducatio & i-
tem bibitio corporis & sanguinis Christi
cum pane & vino, in SS.
Domini cœna?

*Demonstratur 1. inde, quia verba institutio-
nis Christi, Hoc est corpus meus: Hic
est sanguis meus: sensu literali (sine omni
tropo aut figuratâ inter pretatione) sunt
accipiendâ.*

*2. Quia Christus testator est verax, sa-
piens, omnipotens ideò, id quod vult, insti-
tuit ac promissit, vel ad nutû præstare potest.*

*3. Quia per unionem sacramentalem,
panis SS. Cœna est *κοινωνία* sive communi-
catio corporis Christi, & vinum est *κοινωνία*
sanguinis Christi, I. COR. 10. 16.*

*4. Quia impenitentes indignè (sine fide)
manducando & bibendo sunt rei ipsius
corporis & sanguinis Christi, I. COR. 11. 27.*

*Denique 5. Quia cœna Dominica, tan-
quam Novi Testamenti sacramentum, non
umbras & figuras, sed ipsum habet corpus &
substantiam, Luc. 22. 20. Jod. 8. 8. Heb. 10.
V. 1. Coloss. 2. 17.*

DE

**DE TRANS SUBSTAN-
TIATIONE.**

Annè panis & vini substantia essentiali-
ter transmutatur in substantiam corporis & sang-
guinis Christi, ita, ut nihil remaneat de pa-
ne & vino, quàm mera externa spe-
cies accidentium?

*Minimè gentium. 1. Namque illud
Transsubstantiationis figmentum, nullum
habet fundamentum, neque in verbis insti-
tutionis, neque in totâ scripturâ.*

*2. Paulus in ipsousu, panem & vinum
diserte nominat. I. COR. 11. 27. 37. æquè post
atque ante consecrationem.*

*3. Ipsi saniori Philosophia repugnat, ac-
cidentia sola manere sine subiecto: Cum ac-
cidens extra substantiam non existat, nec mi-
raculum sine verbo Dei fingi debeat.*

Sed annè Consubstantiationem, vel ad-
minimùm Inclusionem corporis Christi in pane
adstruis, dum dicis corpus Christi distri-
bui ac manducari **IN, CUM,**

SUB pane?

*Abst. Quia enim panis est corpus Chri-
sti, non per essentiam sive commixtionem, sed*

per unionem duntaxat sacramentalem, consequitur inde, corpus Christi, In, cum, vel sub pane esse.

Cur ergo istis particulis utimur?

Non ad inclusionem denotandam, aut commixtionem, sed:

1. Ad excludendum ipsummet transubstantiationis Pontificia figmentum.
2. Ad exprimendam veram & realem corporis & sanguinis in SS. Cœnâ præsentiam.
3. Ad SS. Patrum imitationem: Sic enim Augustinus ait: Hoc accipite In pane, quod pependit in cruce: Hoc accipite In calice, quod effusum est de Christi latere.

DE FINE, USU ET FRUCTU COENÆ DOMINICÆ

Quid prodest (salutariter corpus & sanguinem Christi in cœnâ) sic comedisse & bibisse?

Id indicant nobis hæc verba: Pro vobis datur & effunditur, in remissionem peccatorum. Nempe quod nobis per verba illa in Sacramento remissio

missio peccatorum, vita, justitia & salus, donentur. Ubi enim remissio peccatorum est, ibi & vita & salus est.

Ecquis igitur est usus seu fructus Cœnæ Dominicæ?

Salutaris Cœna Dominica usu respectu utentium est 1. Applicatio omnium beneficiorum Christi, remissio peccatorum, vita & justitia & salus aeterna.

2. Obsecratio & confirmatio fidei.
3. Insectio & implantatio in corpus Christi.
4. Christi inhabitatio.
5. Resurrectionis ad vitam aeternam reffera.

* Cur ergo Cœnam Dominicam accedis?

Ut fidem meam in Jesum Christum Dominum meum confirmem, & participatione corporis & sanguinis ipsius, famelicam ac sitientem animam meam recreem ac refocillem.

Qui potest corporalis manducatio & bibitio tantas res efficere?

Man-

Manducatio & bibitio quidem, non efficiunt, sed illa verba, quæ hic stant: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Quæ verba sunt circa corporalem hujus cibi & potus participationem, tanquam caput & summa in sacramento. Et qui fidit his verbis, ille habet, quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Anne ergo omnes & singuli, qui sacramento hoc utuntur, fructum horum participes redduntur?

Neutiquam, sed soli credentes [qui verbis institutionis & promissionis Christi fidunt, illi habent quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Quis itaque utitur sacramento dignè?

Jejunare & corpus suum præparare, est quidem bona & externa disciplina. At ille est verè **DIGNUS** & probè paratus, qui fidem habet

in

in hæc verba: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Qui verò his verbis non credit aut dubitat, ille est **INDIGNUS** ac imparatus. Quia hoc verbum *pro vobis*, requirit omnino corda credentia.

Quid indigni isti in Cœna accipiunt?

[*Integrum quidem sacramentum accipiunt, (nempe verum corpus sacramentaliter cum pane, & verum sanguinem sacramentaliter cum vino:) Sed salutarem ejusdem fructum, nempe remissionem peccatorum, aliaque beneficia spiritualia, non percipiunt.*

Unde illud ipsum probas?

Inde, quia Apostolus Paulus exsertè dicit, indignos REOS FIERI (non symbolorum panis & vini, sed) CORPORIS ET SANGUINIS Christi, I. COR. II. V. 27. & sumere sibi ipsis ad judicium, eò quòd in manducatione & bibitione illa non discernant. CORPUS Domini, ibidem vers. 24.

DE

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin: /316.ig.1/

DE COMMUNIONE

Laicorum sub una specie.

Estne genuinus & integer usus Cœnæ
Dominicæ, communio Laicorum sub
una (pa. iscil.) specie?

Non est. Christus enim 1. Cœnam sub
utraq; panis & vini specie instituit, & cele-
brari iussit, Matth. 26. 26

Et 2. ipse sic Apostolis administravit, ib.

Et 3. Eodem modo Apostoli usurparunt,
Marc. 14. 13.

Et 4. aliis ita administrandam prescri-
pserunt, 1. COR. II. 22. 23.

Et 5. primitiva Ecclesia, approbantibus
Apostolis, eodem modo celebravit; exemplo
Eccles. sic Corinthiaca, 1. COR. 20. 16. & II. 23.

DE MISSA PONTIFICIA.

Sed quid de sacrificio MISSÆ habend-
um quo Christus offerri fingitur quotidie
per Sacerdotes in euento modo pro
viventium & mortuorum
peccatis?

*Abominanda hæc est cœna Dominica
profanatio, quæ è diametro contraria 1. ipsi
institutioni Christi, quæ facta viventibus
(non*

(non mortuis) ad manducandum & bibe-
ndum (non ad offerendum) 2. Contraria to-
ti scriptura sacra quæ unicum tantum sa-
cerdotem Christum, & unicum sacrificium
propitiatorium (passionem & mortem Chri-
sti) & quidem semel tantum modo cruento
oblatum, nobis prescribit, vide Heb. 7. 27.
& 10. 14. & 9. 22. 28.

DE SUBJECTO ET ADJUN-

ctis circumstantiis Cœnæ.

Quibus administranda est Cœna
Dominica?

Solis hominibus, legitime ejusdem usum
expetentibus [qui edere, bibere, mortem,
Domini annunciare, & seiplos probare
possunt.]

Quomodo autem homo, antequam
ascenam Dominicam accedat,
seipsum probabit?

*Hoc modo: Ut 1. peccata sua contra le-
gem Dei commissa agnoscat.*

*2. De eisdem serio pœnitentiæ affectu do-
leat.*

3. Ita

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin:
/316.ig.1/

3. In conspectu Dei de misere gerat.
4. Remissionem peccatorum ab eodem ardentibus precibus petat, ob sanguinis Christi in ara crucis effusi meritum.
5. Proximo offensas omnes remittat, & reconciliationem amicam cum ipso ineat.
6. Propositum denique emendandi vitam, & desistendi in posterum à peccatis, verum & serium habeat.

Quo in loco peragenda?

Ordinarie in publico Ecclesie cœtu sive conventu Christianorum [exemplo Ecclesie Corinthiæ, I. Cor. II. 26.] In casu tamen necessitatis aliis etiam locis privatis admistrare cœnam liberum est.

Quando & quo tempore peragenda?

Liberum & indifferens est (quia de hoc neque Christi neque Apostolorum mandatum habemus, (Cavendum tamen, ne & hic cum infirmorum scandalo innovatio suscipiatur.)

Quoties Cœnâ Dominica utendum?

Non semel tantum in vita, nec semel dumtaxat in anno, nec in festis solum solennioribus.

bus; Sed sæpius ac multoties, quoties conscientia nostra necessitas efflagitaverit.

Quare hoc?

Quia propter carnis nostræ infirmitatem opus habemus 1. frequentiori fidei confirmatione, 2. crebrâ vitæ renovatione: 3. perpetua mutue charitatis redintegratione:

* Credin' hætenus enumerata capita omnia.

Maximè: credo & toto corde confiteor singula: hæcque unicum meum in vita & morte solatium erunt.

F I N I S.

Regi nyomtatványok, Matica Slov. Martin: /316.ig.j/